

PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
MAŁGORZATA KRASNOŁĘBSKA-TOMKIEL

DDK-61-6/12/MF

Warszawa, dn. 31 grudnia 2013 r.

DECYZJA NR DDK-13/2013

I. Na podstawie art. 26 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331, Nr 99, poz. 660, Nr 171, poz. 1206; 2008 r. Nr 157, poz. 976, Nr 223, poz. 1458; 2009 r. Nr 18, poz. 97; 2008 r. Nr 227, poz. 1505; 2009 r. Nr 157, poz. 1241; 2011 r. Nr 34, poz. 173), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznaje za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów** działanie Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296 ze zm.), poprzez zawarcie we wzorcach umów wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowień o treści:

1. Pożyczka jest oprocentowana według zmiennej stopy procentowej, obowiązującej w PKO BP SA, która w dniu zawarcia umowy wynosi ... % w stosunku rocznym. Oprocentowanie może ulegać zmianom w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej. (§ 6 ust. 1 Umowy pożyczki z pakietem ubezpieczeniowym);

2. Stopa procentowa, o której mowa w ust. 2, może ulegać zmianom w okresie obowiązywania umowy w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 3. na rynku pieniężnym. (§12 ust. 3 Umowy kredytu Aurum/Platinum);

3. Oprocentowanie kredytu może ulegać zmianom w okresie obowiązywania umowy w przypadku gdy nastąpi zmiana którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, lub stawek dla depozytów rynku międzybankowego. (§9 ust. 1 Umowy kredytu odnawialnego; § 6 ust. 5 Umowy Pożyczki Inteligo; § 6 ust. 5 Umowy Pożyczki Inteligo z pakietem ubezpieczeniowym);

4. Oprocentowanie kredytu oraz oprocentowanie karne określone w Tabeli warunków i oprocentowania produktów kredytowych w ramach Kont Inteligo, może ulegać zmianom

w okresie obowiązywania umowy w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 3. stawek referencyjnych dla depozytów rynku międzybankowego. (§ 4 ust. 6 Umowy kredytu odnawialnego Inteligo);

co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

i nakazuje zaniechanie jej stosowania.

II. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznaje za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów** działanie Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie polegające na nieprzekazywaniu na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego informacji o warunkach zmiany stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego oraz ewentualnych innych opłatach z tytułu zaległości w spłacie kredytu, co stanowi naruszenie art. 14 w zw. z art. 13 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2011 r. Nr 126, poz. 715, Nr 165, poz. 984, Nr 201, poz. 1181, z 2012 r. poz. 1193), a w konsekwencji narusza przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 24 maja 2013 r.

III. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznaje za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów** działanie Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie polegające na nieprzekazywaniu na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego informacji o skutkach braku płatności, co stanowi naruszenie art. 14 w zw. z art. 13 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), a w konsekwencji narusza przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 24 maja 2013 r.

IV. Na podstawie art. 26 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznaje za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów** działanie Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski Spółki Akcyjnej z siedzibą w Warszawie polegające na stosowaniu, w związku z zawieraniem z konsumentami umów kredytu konsumenckiego, formularza informacyjnego, o którym mowa w art. 14 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, zawierającego postanowienie o treści: „Niniejsza informacja obowiązuje w dniu o ile dane podane przez Klienta w celu wystawienia formularza są zgodne ze stanem faktycznym”, co, poprzez określenie czasu obowiązywania formularza terminem jednodniowym, pozbawia konsumenta możliwości szczegółowego zapoznania się z warunkami i kosztami kredytu oraz porównania ich

z ofertami innych kredytodawców, co stanowi naruszenie art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. ze zmianami: Dz. U. z 2013 r. poz. 672, 675, 983, 1036, 1238) oraz godzi w zbiorowe interesy konsumentów, a w konsekwencji narusza art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

i nakazuje zaniechanie jej stosowania.

V. Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski Spółce Akcyjnej z siedzibą w Warszawie, w toku którego **zostało uprawdopodobnione, że Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie stosuje praktykę** polegającą na przekazywaniu konsumentom informacji o całkowitej kwocie kredytu, obliczonej z uwzględnieniem kredytowanych kosztów kredytu, co mogło wprowadzać konsumentów w błąd, co do proporcji całkowitego kosztu kredytu do całkowitej kwoty kredytu, co mogło stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171, poz. 1206), a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,

oraz **po złożeniu w toku postępowania zobowiązania przez Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie do zaniechania naruszenia zbiorowych interesów konsumentów** poprzez ujmowanie i prezentowanie zarówno w formularzu informacyjnym jak i we wzorcach umów kosztów kredytu jedynie w całkowitym koszcie kredytu, a nie jak dotąd zarówno w całkowitym koszcie kredytu jak i całkowitej kwocie kredytu,

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie obowiązek wykonania ww. zobowiązania w terminie 6 miesięcy od wydania decyzji zobowiązującej.

VI. Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski Spółce Akcyjnej z siedzibą w Warszawie, w toku którego **zostało uprawdopodobnione, że Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie stosuje praktykę** polegającą na pobieraniu, w sytuacji odstąpienia przez konsumenta od zawartej umowy o kredyt konsumencki, odsetek od kwoty kredytowanych kosztów, co mogło być sprzeczne z art. 54 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,

oraz **po złożeniu w toku postępowania zobowiązania przez Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie do zaniechania naruszenia zbiorowych interesów konsumentów** poprzez niepobieranie odsetek od tej części kredytu, która obejmuje prowizję lub opłatę z tytułu ubezpieczenia w przypadku odstąpienia przez kredytobiorcę od umowy w terminie 14 dni od jej zawarcia,

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie obowiązek wykonania ww. zobowiązania w terminie 6 miesięcy od wydania decyzji zobowiązującej.

VII. Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie obowiązek przekazania do dnia 31 lipca 2014 r. informacji o stopniu realizacji zobowiązań** nałożonych w punkcie V i VI sentencji decyzji, w tym do przesłania kopii dziesięciu umów o kredyt konsumencki wraz z formularzami informacyjnymi zawartych po dniu 15 lipca 2014 r.

VIII. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nakłada na Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie kary pieniężne w wysokości:**

1. 17 235 617 zł (słownie: siedemnaście milionów dwieście trzydzieści pięć tysięcy sześćset siedemnaście złotych) z tytułu naruszenia przepisu art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie określonym w punkcie I sentencji decyzji,

2. 11 828 365 zł (słownie: jedenaście milionów osiemset dwadzieścia osiem tysięcy trzysta sześćdziesiąt pięć złotych) z tytułu naruszenia przepisu art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie określonym w punkcie IV sentencji decyzji,

płatne do budżetu państwa.

IX. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 267) w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, **Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów obciąża Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie kosztami opisanego na wstępie postępowania** w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (w zakresie określonym w punktach I – IV sentencji decyzji) oraz zobowiązuje tego przedsiębiorcę do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 45,50 zł (słownie złotych: czterdzieści pięć złotych pięćdziesiąt groszy), w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

W dniu 21 marca 2012 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dalej także: „Prezes Urzędu”, „Prezes UOKiK”, wszczął postępowanie wyjaśniające (znak: DDK-405-9/12/MF) mające na celu wstępne ustalenie czy kredytodawcy w rozumieniu art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, dalej także: „u.k.k.”, stosują – we wzorcach umów o kredyt konsumencki (z wyłączeniem umów o karty kredytowe) –

postanowienia naruszające obowiązujące przepisy prawa, co uzasadniałoby wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 w zw. z ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów lub podjęcie działań przewidzianych w odrębnych ustawach.

W toku prowadzonego postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu wezwał Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną z siedzibą w Warszawie, dalej także: „Bank”, „Spółka”, „PKO BP”, do przekazania m.in. wzorców umów o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ustawy o kredycie konsumenckim wraz ze wszystkimi wzorcami stanowiącymi integralną część umowy, tj. regulaminami, tabelami opłat i prowizji oraz wypełnionego formularza informacyjnego dotyczącego kredytu konsumenckiego, stanowiącego załącznik nr 1 do ustawy o kredycie konsumenckim oraz do przedstawienia innych informacji niezbędnych do poczynienia ustaleń w sprawie.

W odpowiedzi na wezwanie Prezesa Urzędu Bank przedstawiał m.in. następujące wzorce umów:

- „Umowę pożyczki z pakietem ubezpieczeniowym”,
- „Umowę kredytu Aurum/Platinum”,
- „Umowę kredytu odnawialnego”,
- „Umowę Pożyczki Inteligo”,
- „Umowę Pożyczki Inteligo z pakietem ubezpieczeniowym”,
- „Umowę kredytu odnawialnego Inteligo”.

Ustalenia poczynione w toku postępowania wyjaśniającego uzasadniały podejrzenie, że działania Przedsiębiorcy mogą naruszać zbiorowe interesy konsumentów. W związku z powyższym, w dniu 26 listopada 2012 r. Prezes Urzędu wszczął wobec PKO BP postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na:

A. stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296 ze zm.), poprzez zawarcie we wzorcach umów wykorzystywanych przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki postanowień o treści:

1. Pożyczka jest oprocentowana według zmiennej stopy procentowej, obowiązującej w PKO BP SA, która w dniu zawarcia umowy wynosi ... % w stosunku rocznym. Oprocentowanie może ulegać zmianom w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej. (§ 6 ust. 1 Umowy pożyczki z pakietem ubezpieczeniowym);

2. Stopa procentowa, o której mowa w ust. 2, może ulegać zmianom w okresie obowiązywania umowy w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 3. na rynku pieniężnym. (§12 ust. 3 Umowy kredytu Aurum/Platinum);

3. Oprocentowanie kredytu może ulegać zmianom w okresie obowiązywania umowy w przypadku gdy nastąpi zmiana którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, lub stawek dla depozytów rynku międzybankowego. (§9 ust. 1 Umowy kredytu

odnawialnego; § 6 ust. 5 Umowy Pożyczki Inteligo; § 6 ust. 5 Umowy Pożyczki Inteligo pakietem ubezpieczeniowym);

4. Oprocentowanie kredytu oraz oprocentowanie karne określone w Tabeli warunków i oprocentowania produktów kredytowych w ramach Kont Interligo, może ulegać zmianom w okresie obowiązywania umowy w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 3. stawek referencyjnych dla depozytów rynku międzybankowego. (§ 4 ust. 6 Umowy kredytu odnawialnego Inteligo), co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

B. nieprzekazywaniu na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego informacji o warunkach zmiany stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego oraz ewentualnych innych opłatach z tytułu zaległości w spłacie kredytu, co może stanowić naruszenie art. 14 w zw. z art. 13 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

C. nieprzekazywaniu na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego informacji o skutkach braku płatności, co może stanowić naruszenie art. 14 w zw. z art. 13 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

D. stosowaniu, w związku z zawieraniem z konsumentami umów kredytu konsumenckiego, formularza informacyjnego, o którym mowa w art. 14 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, zawierającego postanowienie o treści: „Niniejsza informacja obowiązuje w dniu o ile dane podane przez Klienta w celu wystawienia formularza są zgodne ze stanem faktycznym”, co, poprzez określenie czasu obowiązywania formularza terminem jednodniowym, pozbawia konsumenta możliwości szczegółowego zapoznania się z warunkami i kosztami kredytu oraz porównania ich z ofertami innych kredytodawców, co może stanowić naruszenie art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.), a w konsekwencji naruszać art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

E. przekazywaniu konsumentom informacji o całkowitej kwocie kredytu, obliczonej z uwzględnieniem kredytowanych kosztów kredytu, co może wprowadzać konsumentów w błąd, co do proporcji całkowitego kosztu kredytu do całkowitej kwoty kredytu, co może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171, poz. 1206), a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

F. pobieraniu, w sytuacji odstąpienia przez konsumenta od zawartej umowy o kredyt konsumencki, odsetek od kwoty kredytowanych kosztów, co może być sprzeczne z art. 54 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, a w konsekwencji naruszać przepis art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Do akt postępowania w sprawie stosowania przez Bank praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów włączono stosowną część dokumentacji zgromadzonej w toku postępowania wyjaśniającego.

W piśmie z dnia 7 maja 2012 r. Bank wskazał, że „przy kredytowaniu składki ubezpieczeniowej i/lub prowizji, której kwota została ujęta w całkowitej kwocie kredytu i całkowitym koszcie kredytu, w przypadku odstąpienia konsumenta od umowy, Bank pobiera odsetki od całkowitej kwoty kredytu/pożyczki”.

Bank, zawiadomiony o wszczęciu postępowania administracyjnego, w piśmie z dnia 15 stycznia 2013 r. odniósł się do twierdzeń Prezesa Urzędu przedstawiając poniższe stanowisko.

1. W zakresie zarzutu sprecyzowanego w punkcie A sentencji postanowienia o wszczęciu postępowania Bank wniósł o umorzenie postępowania w części dotyczącej zdania „Pożyczka jest oprocentowana według zmiennej stopy procentowej, obowiązującej w PKO BP SA, która w dniu zawarcia umowy wynosi ... % w stosunku rocznym” wskazując, że ustalenie oprocentowania według zmiennej stopy nie jest zabronione przez prawo i nie może stanowić niedozwolonej klauzuli umownej.

W odniesieniu do dalszej części tego postanowienia oraz kolejnych postanowień, Bank złożył wnioski o wydanie decyzji w trybie art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zobowiązując się do usunięcia tych postanowień z wzorców umów o kredyt konsumencki i wprowadzenia klauzul zmiennego oprocentowania w poniżej podanym brzmieniu:

„1. W okresie obowiązywania umowy, PKO BP SA jest uprawniony do podwyższania albo obniżania oprocentowania pożyczki/kredytu, w sytuacji odpowiednio wzrostu albo spadku:

1) którejkolwiek z podstawowych stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanych na stronie internetowej NBP, o co najmniej 0,25 punktu procentowego, lub

2) ustalonych jako średnia arytmetyczna notowań z miesiąca kalendarzowego, którejkolwiek z następujących stawek referencyjnych dla depozytów złotych udzielanych na polskim rynku międzybankowym: WIBOR 1M, WIBOR 3M, WIBOR 6M, WIBOR 9M, WIBOR 12M, publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, o co najmniej 0,10 punktu procentowego.

2. PKO BP SA, uwzględniając kierunek zmian stóp lub stawek, o których mowa w ust. 1, uprawniony jest do podjęcia decyzji o zmianie oprocentowania w terminie 3 miesięcy od zaistnienia okoliczności będących podstawą zmiany, przestrzegając zasad dobrej praktyki bankowej oraz dobrych obyczajów.

3. Zakres zmiany oprocentowania pożyczki/kredytu w okolicznościach, o których mowa:

1) w ust. 2 pkt 1 - wynosi od 0,25 punktu procentowego do trzykrotności wartości, o którą została zmieniona określona stopa procentowa,

2) w ust. 2 pkt 2 - wynosi od 0,10 punktu procentowego do trzykrotności wartości, o którą uległa zmianie określona stawka referencyjna.

4. PKO BP SA informuje Pożyczkobiorcę/Kredytobiorcę w sposób, o którym mowa w (...odpowiedni numer postanowienia), o zmienionej wysokości oprocentowania, okoliczności, na podstawie której podjęto decyzję o tej zmianie oraz dacie jej wejścia w życie, określonej przez PKO BP SA.

5. Pożyczkobiorcy/Kredytobiorcy przysługuje prawo złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy w przypadku braku akceptacji zmiany oprocentowania, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o tej zmianie. W przypadku złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu, zmiana oprocentowania nie wiąże Pożyczkobiorcy/Kredytobiorcy,

a umowa ulega rozwiązaniu po upływie 30-dniowego okresu wypowiedzenia.

6. W przypadku braku złożenia oświadczenia Pożyczkobiorcy/Kredytobiorcy o wypowiedzeniu umowy w terminie określonym w (... odpowiedni numer postanowienia), zmiana oprocentowania pożyczki/kredytu obowiązuje od daty wejścia w życie, określonej przez PKO BP SA”.

Jednocześnie Bank wyraził stanowisko, że wobec braku jasno określonych w ustawie przesłanek zmienności i sposobu ich formułowania nie można przyjąć poglądu, iż klauzula zmiennego oprocentowania powinna być sformułowana w sposób kazuistyczny. W ocenie Banku powinna ona być transparentna, czyli jasno sformułowana, zgodnie z naczelną w prawie konsumenckim zasadą ochrony konsumenta przez informację, a wszelkie próby narzucania z góry - przez instytucje nadzorcze czy organy administracji - zasad ustalania ceny u danego przedsiębiorcy funkcjonującego na wolnym rynku europejskim należy uznać za sprzeczne z zasadą ochrony klienta przez informację i nadmierną ingerencję poprzez zakazy czy nakazy.

Odnosząc się do zaproponowanej treści postanowienia, Bank wskazał, że ograniczył możliwość zmiany oprocentowania w ten sposób, że: określił parametry, których zaistnienie uprawnia Bank do dokonania zmiany; określił termin, w którym jest uprawniony do dokonania zmiany; wprowadził ograniczenie polegające na przestrzeganiu kierunku zmiany; określił maksymalny zakres możliwej zmiany. Dodatkowo Bank zwrócił uwagę, że zadeklarował, iż przy zmianie oprocentowania kierował się będzie zasadami dobrej praktyki bankowej oraz dobrych obyczajów, a w przypadku, gdy konsument nie akceptuje zaproponowanej przez Bank wysokości zmienionego oprocentowania może wypowiedzieć umowę i wówczas nie będzie związany nowym oprocentowaniem, o czym Bank informuje go w samej treści klauzuli.

Bank podkreślił, że w związku z treścią zaproponowanego postanowienia konsument będzie miał możliwość weryfikacji czy zmiana była zasadna i na podstawie której konkretnej przesłanki nastąpiła oraz podniósł, że dotychczas w orzecznictwie nie była kwestionowana możliwość określenia przedziału, w jakim Bank może dokonać zmiany.

W piśmie wskazano również, że „faktem jest, iż przy obniżce parametrów finansowych, Bank nie jest zobowiązany do podjęcia decyzji o obniżce oprocentowania, ale - analogicznie - nie jest również zobowiązany do podjęcia decyzji o podwyższeniu oprocentowania w przypadku podwyżki parametrów finansowych, co byłoby nieuchronne w sytuacji, gdyby klauzula zmienności miała charakter automatyczny. Sformułowanie klauzuli na zasadzie zobowiązania do działania w przypadku zmiany parametru - na zasadzie automatyzmu - spowodowałoby konieczność dokonywania przez Bank wielokrotnych zmian oprocentowania i uruchamiania kosztownej i skomplikowanej procedury powiadamiania klientów o zmianie, co często byłoby niekorzystne zarówno dla konsumentów, jak i dla Banku”.

2. W zakresie zarzutu sprecyzowanego w punkcie B sentencji postanowienia o wszczęciu postępowania Bank wniósł o umorzenie postępowania (z uwagi na niespójność art. 13 ust. 1 pkt 12 i 13 u.k.k. ze wzorem formularza stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy oraz niewielkie znaczenie dla konsumentów tej nieprawidłowości), a w sytuacji gdy w ocenie UOKiK nie będą zachodziły przesłanki do umorzenia postępowania w powyższym zakresie, na podstawie art. 28 u.o.k.i.k, Bank wniósł o wydanie decyzji zobowiązującej do uzupełnienia rubryki formularza pt: „Skutek braku płatności” o informację o opłatach z tytułu czynności monitująco-windykacyjnych (w kolejnym piśmie z dnia 19 marca 2013 r., Bank wyjaśnił, że

uzupełnienie formularza informacyjnego będzie obejmowało zarówno rodzaj naliczonych opłat, jak i ich wysokość wskazaną w okresie obowiązywania formularza, a termin wykonania nastąpi „najpóźniej 45 dni od dnia doręczenia decyzji”).

3. W zakresie zarzutu sprecyzowanego w punkcie C sentencji postanowienia o wszczęciu postępowania Bank wniósł o umorzenie postępowania (z uwagi na brak wskazówki co do konieczności zamieszczenia w rubryce „Skutek braku płatności” informacji o przyznanej przepisami prawa powszechnie obowiązującego możliwości dochodzenia roszczeń w drodze postępowania sądowego i egzekucyjnego), a w sytuacji gdy w ocenie UOKiK nie będą zachodziły przesłanki do umorzenia postępowania w powyższym zakresie, na podstawie art. 28 u.o.k.i.k, o wydanie decyzji zobowiązującej do uzupełnienia rubryki formularza pt: „Skutek braku płatności” o informacje w postaci postanowień: „W przypadku braku płatności PKO BP SA może wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30 - dniowego terminu wypowiedzenia. PKO BP SA może wystąpić do właściwego sądu o nadanie bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności przeciwko dłużnikowi. Możliwość dochodzenia roszczeń w drodze postępowania sądowego”.

4. W zakresie zarzutu sprecyzowanego w punkcie D sentencji postanowienia o wszczęciu postępowania Bank podniósł, że ustawodawca ani w ustawie o kredycie konsumenckim, ani w załączniku do niej nie określił wymogów odnośnie do czasu obowiązywania formularza informacyjnego. Jednocześnie Spółka wskazała, że formularz informacyjny nie ma charakteru oferty w rozumieniu k.c., dlatego wszelkie rozważania na temat terminu obowiązywania oferty nie mogą mieć do niego zastosowania, a nawet gdyby przyjąć, że formularz ma znaczenie zbliżone do oferty w rozumieniu k.c., założenie to nie daje prawa nikomu innemu poza kredytodawcą do określenia terminu ważności obowiązującej u niego oferty. Zgodnie ze stanowiskiem Banku, art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej ma charakter klauzuli generalnej i jako taki nie może być podstawą samodzielnej, materialnoprawnej podstawy do wydania decyzji stwierdzającej stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Zdaniem Spółki kwalifikowanie przez Urząd postępowania Banku jako naruszenia dobrych obyczajów jest w odniesieniu do tego zagadnienia arbitralne i bezpodstawne, gdyż Urząd nie wskazał w zawiadomieniu, jaki konkretnie dobry obyczaj został w tym przypadku naruszony.

W związku z powyższym Bank wniósł o umorzenie postępowania w części dotyczącej tego zarzutu.

5. W zakresie zarzutu sprecyzowanego w punkcie E sentencji postanowienia o wszczęciu postępowania Bank podniósł, że dyrektywa 2008/48/WE w sprawie umów o kredyt konsumencki, nie stanowi, aby koszty kredytowane nie mogły być wskazywane w całkowitej kwocie kredytu. Odmienna od Banku interpretacja UOKiK odnośnie do kredytowania kosztów, w ocenie Banku, wynika z nieprawidłowej implementacji prawa unijnego w przedmiotowym zakresie. Zdaniem Banku, pojęcie „udostępnienie” zawarte w definicji całkowitej kwoty kredytu (art. 5 pkt 7 u.k.k.) jest tożsame z postawieniem środków do dyspozycji kredytobiorcy w celu/celach określonych przez strony w umowie i jest niezależne od sposobu przesunięcia tych środków z majątku kredytodawcy do majątku kredytobiorcy (możliwe także poprzez potrącenie wierzytelności). Spółka wyjaśniła, że umowa kredytu konsumenckiego odzwierciedla ustalenia stron co do kwoty kredytu, a także sposobu zapłaty kredytowanych kosztów kredytu, która może nastąpić w formie gotówkowej lub

bezugotówkowej, zgodnie z preferencjami kredytobiorcy. Tym samym – w ocenie Banku - przekazuje on klientowi do dyspozycji (udostępnia) kwotę wynikającą z wniosku i z umowy, a następnie na podstawie odrębnej dyspozycji klienta pobiera kwotę należnych kosztów (prowizja i/lub składka ubezpieczenia). Zdaniem Banku, jego praktyka jest przejrzysta dla konsumenta, nie jest on zaskakiwany informacjami o dodatkowych kosztach, ani wprowadzany w błąd. Jednocześnie Bank wyjaśnił, że z uwagi na powstanie wątpliwości związanych z obliczeniem całkowitej kwoty do zapłaty w przypadku, gdy koszty kredytu opłacane są przez klienta z udostępnionej kwoty kredytu i brak jednolitej praktyki banków w tym zakresie, mając na względzie najlepiej pojęty interes konsumentów, wprowadził do umów i formularzy informacyjnych dodatkowe wyjaśnienia o treści:

„Całkowita kwota do zapłaty jest sumą całkowitej kwoty pożyczki i całkowitego kosztu pożyczki. Koszty związane z udzieleniem pożyczki pokrywane z kwoty pożyczki stanowią składnik obu sumowanych wielkości. W związku z tym, prezentowana wysokość całkowitej kwoty do zapłaty została pomniejszona o wartość tych kosztów, aby nie były one ujmowane w podwójnej wysokości”.

Zdaniem Banku, przyjęte rozwiązanie pozwala na zaprezentowanie konsumentowi, który opłaca koszty z kwoty udostępnionego kredytu, zrozumiałej i wyraźnej informacji o sposobie, w jaki została obliczona wartość całkowitej kwoty do zapłaty, w tym informacji o ujęciu kosztów kredytu tylko jeden raz, co oznacza, że wartość ta nie została zawyżona.

Bank wniósł o umorzenie postępowania w części dotyczącej tego zarzutu.

6. W zakresie zarzutu sprecyzowanego w punkcie F sentencji postanowienia o wszczęciu przedmiotowego postępowania Bank wskazał, że zaprezentowane w punkcie poprzednim (E) stanowisko Banku w przedmiocie kredytowania kosztów kredytu stanowi punkt wyjścia i uzasadnienie prawne dla pobierania odsetek od kwoty kredytowanych kosztów, także w przypadku odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki. Zdaniem Banku, podstawą prawną do pobierania oprocentowania od kwoty kredytu jest art. 69 ust. 1 w związku z art. 78 a Prawa bankowego. Dlatego – jak wskazał Bank – przy odstąpieniu przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 54 u.k.k., Bank pobiera odsetki od udostępnionej kwoty kredytu, gdyż umowa jest odpłatna a rezygnacja z odsetek odnosząca się do części kredytowanej kwoty byłaby sprzeczna z przepisami Prawa bankowego.

W związku z powyższym Bank wniósł o umorzenie postępowania w części dotyczącej tego zarzutu.

W odpowiedzi na pismo Prezesa Urzędu z dnia 21 sierpnia 2013 r., Bank pismem z dnia 16 września 2013 r. wskazał terminy stosowania działań opisanych w sentencji postanowienia o wszczęciu postępowania administracyjnego. Ponadto, na podstawie art. 28 u.o.k.i k. wniósł o wydanie decyzji zobowiązującej do zmiany dotychczas stosowanej klauzuli zawartej w rubryce formularza informacyjnego pt. „czas obowiązywania formularza” na klauzulę o treści: „Niniejszy formularz obowiązuje 3 dni robocze od dnia (dd.mm.rr. – dzień wystawienia formularza) przy założeniu, że dane podane przez Klienta w celu wystawienia formularza są zgodne ze stanem faktycznym oraz warunki cenowe nie uległy zmianie”. W piśmie z dnia 30 października 2013 r. Bank doprecyzował ww. fragment formularza w następujący sposób: „Niniejsza informacja zachowuje ważność przez 3 dni od dnia (data wystawienia formularza), o ile dane podane przez Klienta w celu wystawienia

formularza są zgodne ze stanem faktycznym oraz nie nastąpiła zmiana oprocentowania na warunkach określonych w pkt 3 niniejszego formularza, w rubrykach: „stopa oprocentowania kredytu oraz warunki jej zmiany” oraz „skutki braku płatności”.

W piśmie z dnia 16 września 2013 r. Bank na podstawie art. 28 u.o.k.i k. wniósł o wydanie decyzji zobowiązującej również w zakresie zmiany dotychczas stosowanej praktyki poprzez ujmowanie i prezentowanie zarówno w formularzu informacyjnym jak i we wzorcach umów kosztów kredytu jedynie w całkowitym koszcie kredytu (dot. zarzutu sprecyzowanego w punkcie E sentencji postanowienia o wszczęciu postępowania administracyjnego), jak i zmiany dotychczas stosowanej praktyki poprzez niepobieranie odsetek od tej części kredytu, która obejmuje prowizję lub opłatę z tytułu ubezpieczenia w przypadku odstąpienia przez kredytobiorcę od umowy w terminie 14 dni od jej zawarcia (dot. zarzutu z punktu F sentencji postanowienia). W obu przypadkach Bank zobowiązał się do wykonania zobowiązania w terminie 6 miesięcy od wydania decyzji zobowiązującej.

W tym samym piśmie Spółka przekazała informację na temat wysokości przychodów w 2012 r.

Prezes Urzędu pismem z dnia 9 grudnia 2013 r. zawiadomił Bank o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w niniejszym postępowaniu oraz o możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy. Strona skorzystała z przysługującego jej uprawnienia.

Pismem z dnia 27 grudnia 2013 r. Bank wypowiedział się co do zebranych dowodów i materiałów w postępowaniu administracyjnym sygnalizując uchybienia w zakresie sposobu informowania Banku, jako strony postępowania administracyjnego o istotnych okolicznościach mających wpływ na przebieg tego postępowania. Zdaniem Banku pismo z dnia 29 sierpnia 2013 r. narusza zasadę zaufania podmiotów do organów Państwa oraz zasadę informowania stron (art. 8 i 9 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeksu postępowania administracyjnego), bowiem Bank miał prawo jako strona postępowania do zapoznania się ze stanowiskiem UOKiK, będącym reakcją na propozycje ZBP bezpośrednio w ramach toczącego się postępowania.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie jest przedsiębiorcą zarejestrowanym w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy pod nr KRS 0000026438 i prowadzi działalność gospodarczą m. in. w zakresie udzielania kredytów, świadczenia usług bankowych, pośrednictwa pieniężnego, leasingu finansowego oraz usług maklerskich.

Przy zawieraniu umów o kredyt konsumencki z klientami będącymi konsumentami w rozumieniu art. 22(1) k.c., tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnych niezwiązanych bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą, Spółka posługuje się wzorcami umów w rozumieniu art. 384 k.c.

Analiza przedstawionych przez Bank dokumentów i oświadczeń w zakresie kolejnych zarzutów przedstawionych w sentencji decyzji wykazała co następuje.

Ad I.

Postanowienie wskazane w punkcie I.1 sentencji decyzji stosowane było przez Bank od dnia 10 września 2007 r. do dnia 27 stycznia 2013 r.

Od dnia 28 stycznia 2013 r. do wzorca „Umowy pożyczki z pakietem ubezpieczeniowym” wprowadzono postanowienie o treści:

„2. W okresie obowiązywania umowy, PKO BP SA jest uprawniony do podwyższania albo obniżania oprocentowania pożyczki, w sytuacji odpowiednio wzrostu albo spadku:

1) którejkolwiek z podstawowych stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanych na stronie internetowej NBP, o co najmniej 0,25 punktu procentowego, lub

2) ustalonych jako średnia arytmetyczna notowań z miesiąca kalendarzowego, którejkolwiek z następujących stawek referencyjnych dla depozytów złotych udzielanych na polskim rynku międzybankowym: WIBOR 1M, WIBOR 3M, WIBOR 6M, WIBOR 9M, WIBOR 12M, publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, o co najmniej 0,10 punktu procentowego.

3. PKO BP SA, uwzględniając kierunek zmian stóp lub stawek, o których mowa w ust. 2, uprawniony jest do podjęcia decyzji o zmianie oprocentowania w terminie 3 miesięcy od zaistnienia okoliczności będących podstawą zmiany, przestrzegając zasad dobrej praktyki bankowej oraz dobrych obyczajów.

4. Zakres zmiany oprocentowania pożyczki/kredytu w okolicznościach, o których mowa:

1) w ust. 2 pkt 1 - wynosi od 0,25 punktu procentowego do trzykrotności wartości, o którą została zmieniona określona stopa procentowa,

2) w ust. 2 pkt 2 - wynosi od 0,10 punktu procentowego do trzykrotności wartości, o którą uległa zmianie określona stawka referencyjna.

5. PKO BP SA informuje Pożyczkobiorcę/Kredytobiorcę w sposób, o którym mowa w § 17, o zmienionej wysokości oprocentowania, okoliczności, na podstawie której podjęto decyzję o tej zmianie oraz dacie jej wejścia w życie, określonej przez PKO BP SA.

6. Pożyczkobiorcy/Kredytobiorcy przysługuje prawo złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy w przypadku braku akceptacji zmiany oprocentowania, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o tej zmianie. W przypadku złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu, zmiana oprocentowania nie wiąże Pożyczkobiorcy/Kredytobiorcy, a umowa ulega rozwiązaniu po upływie 30-dniowego okresu wypowiedzenia.

7. W przypadku braku złożenia oświadczenia Pożyczkobiorcy/Kredytobiorcy o wypowiedzeniu umowy w terminie określonym w ust. 6, zmiana oprocentowania pożyczki/kredytu obowiązuje od daty wejścia w życie, określonej przez PKO BP SA”.

Postanowienie wskazane w punkcie I.2 sentencji decyzji stosowane było przez Bank od dnia 20 lutego 2006 r. do dnia 30 czerwca 2012 r.

Od dnia 1 lipca 2012 r. do 31 stycznia 2013 r. we wzorcu „Umowy kredytu Aurum/Platinum” Bank stosował postanowienie o treści:

„Stopa procentowa, o której mowa w ust. 2, może ulegać podwyższeniu w okresie obowiązywania umowy w przypadku, gdy nastąpi podwyższenie:

1) Jednej z podstawowych stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej o przynajmniej 0,25 punktu procentowego, lub

2) stopy procentowej dla depozytów złotych udzielanych na polskim rynku międzybankowym WIBOR 1M, o więcej niż 0,05 punktu procentowego w stosunku do wartości ogłoszonej w którymkolwiek dniu w okresie ostatnich 30 dni.

PKO BP może dokonywać zmiany oprocentowania o którym mowa w ust. 3, w terminie do 6 miesięcy od zaistnienia co najmniej jednej okoliczności, o których mowa w ust. 3, z zastrzeżeniem, że zmiana nie może przekroczyć trzykrotnej wartości, o którą zostały podwyższone stawki, o których mowa w ust. 3 pkt 1”.

Od dnia 1 lutego 2013 r. do wzorca „Umowy kredytu Aurum/Platinum” wprowadzono postanowienie o treści:

„W okresie obowiązywania umowy, PKO BP SA jest uprawniony do zmiany sposobu naliczania oprocentowania od zadłużenia przeterminowanego, o którym mowa w ust. 2, w sposób odpowiedni do zmiany przepisów prawa powszechnie obowiązującego dotyczących odsetek maksymalnych. O zmianach Kredytobiorca zostanie poinformowany w sposób określony w § 21”.

Postanowienie wskazane w punkcie I.3 sentencji decyzji stosowane było przez Bank od dnia 13 grudnia 2011 r. do dnia 21 października 2012 r. we wzorcach „Umowy kredytu odnawialnego” i od 23 sierpnia 2010 r. do 23 maja 2013 r. we wzorcach „Umowy pożyczki Inteligo” i „Umowy pożyczki Inteligo z pakietem ubezpieceniowym”.

Od dnia 22 października 2012 r. do wzorca „Umowy kredytu odnawialnego” wprowadzono postanowienie o treści:

„1. W okresie obowiązywania Umowy, PKO BP SA jest uprawniony do podwyższania albo obniżania oprocentowania kredytu lub zmiany sposobu naliczania oprocentowania od zadłużenia przeterminowanego, w sytuacji odpowiednio wzrostu albo spadku:

1) którejkolwiek z podstawowych stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, publikowanych na stronie internetowej NBP, o co najmniej 0,25 punktu procentowego, lub

2) ustalonych jako średnia arytmetyczna notowań z miesiąca kalendarzowego, którejkolwiek z następujących stawek referencyjnych dla depozytów złotych udzielanych na polskim rynku międzybankowym: WIBOR 1M, WIBOR 3M, WIBOR 6M, WIBOR 9M, WIBOR 12M, publikowanych w serwisie informacyjnym Reuters, o co najmniej 0,10 punktu procentowego.

3. PKO BP SA uwzględniając kierunek zmian stóp lub stawek, o których mowa w ust. 1, uprawniony jest do podjęcia decyzji o zmianie oprocentowania w terminie 3 miesięcy od zaistnienia okoliczności będących podstawą zmiany, przestrzegając zasad dobrej praktyki bankowej oraz dobrych obyczajów.

4. Zakres zmiany oprocentowania kredytu w okolicznościach, o których mowa:

1) w ust. 1 pkt 1 - wynosi od 0,25 punktu procentowego do trzykrotności wartości, o którą została zmieniona określona stopa procentowa,

2) w ust. 1 pkt 2 - wynosi od 0,10 punktu procentowego do trzykrotności wartości, o którą uległa zmianie określona stawka referencyjna.

5. PKO BP SA informuje Posiadacza Rachunku w sposób, o którym mowa w ust. 7, o zmienionej wysokości oprocentowania, okoliczności, na podstawie której podjęto decyzję o tej zmianie oraz dacie jej wejścia w życie, określonej przez PKO BP SA.

6. Posiadaczowi Rachunku przysługuje prawo złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu Umowy w przypadku braku akceptacji zmiany oprocentowania, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o tej zmianie. W przypadku złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu, zmiana oprocentowania nie wiąże Posiadacza, a Umowa ulega rozwiązaniu po upływie 30-dniowego okresu wypowiedzenia.

7. W przypadku braku złożenia oświadczenia Posiadacza Rachunku o wypowiedzeniu Umowy w terminie określonym w ust. 5, zmiana oprocentowania kredytu obowiązuje od daty wejścia w życie, określonej przez PKO BP SA”.

Z kolei do wzorca „Umowy pożyczki Inteligo” i „Umowy pożyczki Inteligo z pakietem ubezpieczeniowym” od 24 maja 2013 r. wprowadzono postanowienie o treści analogicznej jak w przypadku postanowienia aktualnie stosowanego we wzorcu „Umowy pożyczki z pakietem ubezpieczeniowym” (pkt I.1 sentencji decyzji).

Postanowienie wskazane w punkcie I.4 sentencji decyzji stosowane było przez Bank od 23 sierpnia 2010 r. do 2 września 2012 r. W okresie od 3 września 2012 r. do 23 maja 2013 r. wprowadzono postanowienie o treści analogicznej jak w przypadku postanowienia stosowanego od dnia 22 października 2012 r. we wzorcu „Umowy kredytu odnawialnego” (pkt I.3 sentencji decyzji).

Od dnia 24 maja 2013 r. do wzorca „Umowy kredytu odnawialnego Inteligo” wprowadzono postanowienie o treści analogicznej jak w przypadku postanowienia aktualnie stosowanego we wzorcu „Umowy pożyczki z pakietem ubezpieczeniowym” (pkt I.1 sentencji decyzji).

Ad II.

Analiza informacji przekazanych przez Bank wykazała, że od dnia 18 grudnia 2011 r. w formularzach informacyjnych dotyczących kredytu konsumenckiego nie były zamieszczane informacje o warunkach zmiany stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego oraz informacje o opłatach naliczanych przez Bank z tytułu podejmowanych czynności windykacyjnych. Zmiany w odniesieniu do poszczególnych rodzajów formularza wprowadzane były w tym zakresie przez Bank sukcesywnie.

W dniu 24 maja 2013 r. wprowadzone zostały zmiany w ostatnim z formularzy informacyjnych.

Ad III.

Analiza informacji przekazanych przez Bank wykazała, że od dnia 18 grudnia 2011 r. w formularzach informacyjnych dotyczących kredytu konsumenckiego nie były zamieszczane informacje o skutkach braku płatności w postaci możliwości wypowiedzenia umowy przez Bank oraz dochodzenia roszczeń w drodze postępowania sądowego i egzekucyjnego. Zmiany w odniesieniu do poszczególnych rodzajów formularza wprowadzane były w tym zakresie przez Bank sukcesywnie.

W dniu 24 maja 2013 r. wprowadzone zostały zmiany w ostatnim z formularzy informacyjnych.

Ad IV.

Analiza informacji przekazanych przez Bank wykazała, że od dnia 18 grudnia 2011 r. w formularzach informacyjnych „Umowy pożyczki”, „Umowy pożyczki z pakietem ubezpieczeniowym”, „Umowy kredytu Aurum/Platinum” oraz „Umowy kredytu odnawialnego”, a od dnia 24 maja 2013 r. w formularzach informacyjnych „Umowy pożyczki

Inteligo”, „Umowy pożyczki Inteligo z pakietem ubezpieczeniowym” oraz „Umowy kredytu odnawialnego Inteligo” w rubryce pn. „czas obowiązywania formularza” zamieszczana była informacja, zgodnie z którą formularz informacyjny obowiązywał jedynie jeden dzień.

Ad V.

Analiza informacji przekazanych przez Bank w piśmie z dnia 7 maja 2012 r. wykazała, że kwoty kredytowanego kosztu ubezpieczenia i/lub prowizji ujmowane są zarówno w całkowitej kwocie kredytu, jak i całkowitym koszcie kredytu (za wyjątkiem „Umowy kredytu odnawialnego Inteligo” – w zakresie składki ubezpieczeniowej oraz „Umowy kredytu odnawialnego” – w zakresie składki ubezpieczeniowej i prowizji).

Prezes Urzędu ustalił, że w przekazanej Prezesowi Urzędu umowie pożyczki z dnia 3 kwietnia 2012 r. („Umowa pożyczki Interligo z pakietem ubezpieczeniowym” nr 4913077) Spółka podawała informację na temat całkowitej kwoty kredytu oraz całkowitego kosztu kredytu, przy czym koszt składki ubezpieczeniowej oraz prowizji zaliczany był każdorazowo do obu kwot. W umowie tej zamieszczono postanowienie o treści: „Na całkowitą kwotę pożyczki składa się część pożyczki przekazywana do dyspozycji pożyczkobiorcy, prowizja za udzielenie pożyczki oraz składka ubezpieczeniowa” (§ 1 ust. 2).

Działanie wskazane w punkcie V sentencji decyzji stosowane jest przez Bank od dnia 18 grudnia 2011 r.

Ad VI.

Analiza informacji przekazanych przez Bank w piśmie z dnia 7 maja 2012 r. wykazała, że w przypadku odstąpienia przez konsumenta od zawartej umowy o kredyt konsumencki, Bank pobiera odsetki również od kwoty kredytowych kosztów kredytu.

Działanie opisane w punkcie VI sentencji decyzji stosowane jest przez Bank od dnia 18 grudnia 2011 r.

Oceniając przedstawiony stan faktyczny Prezes Urzędu zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 uokik, *zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów*. Natomiast art. 24 ust. 2 uokik stanowi między innymi, że *przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy*. Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami, polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców.

W związku z powyższym, dla uznania działania przedsiębiorcy za niezgodnego z zawartym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów zakazem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów należy wykazać, że spełnione zostały kumulatywnie trzy następujące przesłanki:

1. kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy,
2. działanie to godzi w zbiorowy interes konsumentów,
3. działanie to jest bezprawne.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 4 pkt 1 uokik, pod pojęciem przedsiębiorcy należy rozumieć m.in.

przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.). W myśl art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, przedsiębiorcą w jej rozumieniu jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Właściwą dla przedsiębiorcy działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły (art. 2 ww. ustawy).

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie jest spółką prawa handlowego wpisaną do Krajowego Rejestru Sądowego – Rejestru Przedsiębiorców pod numerem KRS 0000026438, prowadzącą we własnym imieniu działalność gospodarczą. Nie ulega zatem wątpliwości, że posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu powoływanego powyżej art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Tym samym Bank przy wykonywaniu działalności gospodarczej podlega rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów i jego działania mogą podlegać ocenie w aspekcie naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Bezprawność działań

Bezprawność tradycyjnie ujmowana jest jako sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym. Jest kategorią obiektywną. Rozważenia przy ocenie bezprawności wymaga kwestia, czy zachowanie przedsiębiorcy było zgodne, czy też niezgodne z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. Pojęcie porządek prawny obejmuje nakazy i zakazy wynikające z norm prawa powszechnie obowiązującego, a także nakazy i zakazy wynikające z zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów.¹ Bezprawność jest kategorią obiektywną. Rozważenia przy ocenie bezprawności wymaga zatem kwestia, czy zachowanie przedsiębiorcy było zgodne, czy też niezgodne z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. *O bezprawności działania decyduje w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego całokształt okoliczności konkretnego stanu faktycznego.*² Dla stwierdzenia bezprawności działania przedsiębiorcy bez znaczenia pozostaje strona podmiotowa czynu, a zatem wina sprawcy (w znaczeniu subiektywnym, oznaczającym wadliwość procesu decyzyjnego sprawcy) i stopień tej winy, a także świadomość istnienia naruszonych norm prawnych.

W przedmiotowej sprawie przesłanka bezprawności zostanie omówiona szczegółowo przy każdym zarzucie, przy czym jeśli chodzi o zarzuty z pkt V i VI sentencji decyzji wskazane zostanie uprawdopodobnienie wystąpienia bezprawności.

Ad I.

Bezprawność praktyki opisanej w pkt I sentencji decyzji Prezes Urzędu wywodzi z naruszenia art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik. Przedmiotem rozstrzygnięcia

¹ Tak SOKiK w orzeczeniu z dnia 13 listopada 2007 r., XVII AmA 45/07, niepubl.

² Wyrok SN z dnia 8 maja 2002 r., I PKN 267/2001, publ.

Prezesa Urzędu będzie wykazanie, że w omawianym stanie faktycznym Spółka stosowała postanowienie wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy Kodeks postępowania cywilnego. Artykuł 24 ust. 2 pkt 1 stanowi, że „przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego. (...)”.

Na wstępie, należy wskazać, że wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ k.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Tym niemniej należy pamiętać, że art. 479⁴³ k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w ww. rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Powyższe stanowisko Prezesa Urzędu zgodne jest z orzecnictwem Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, że „(...) stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (...)”. W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że „(...) praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów z art. 23a u.o.k.i k. obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (...). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a u.o.k.i k. znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecnictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (...)”.

Nie jest zatem konieczna literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się

w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, a której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 9 kwietnia 2010 r. (sygn. akt XVII AmC 959/09) za niedozwolone postanowienie, które następnie zostało wpisane pod poz. 3016 do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, uznano postanowienie o treści: „Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w okresach, za które naliczane są odsetki. Wysokość ustalonego oprocentowania może ulec zmianie w przypadku zmiany o co najmniej 0,25 punktu procentowego jednego z niżej wymienionych czynników: 1/ stawek WIBOR, 2/ stopy procentowej bonów skarbowych 52-tygodniowych, 3/ stopy redyskonta weksli NBP, 4/ stopy procentowej kredytu lombardowego NBP, 5/ wysokości stopy rezerw obowiązkowych. Zmiana wysokości oprocentowania następuje z dniem wejścia w życie w bankach Uchwały Zarządu Banku zmieniającej wysokość stopy procentowej”.

W uzasadnieniu powołanego wyroku Sąd wskazał, że fakt, iż przedmiotowe postanowienie zawiera pojęcie „może ulec zmianie” powoduje, iż nie jest wiadomym czy nastąpi jakakolwiek zmiana wysokości oprocentowania kredytu – co pozostawia dowolnemu uznaniu przez Bank zmiennych wynikających z tego postanowienia i ich wpływu na oprocentowanie udzielonego kredytu. Również fakt, że nie jest wiadomym o ile wzrośnie oprocentowanie albowiem postanowienie to odnosi się jedynie do wzrostu o określoną wartość punktu procentowego nie zawierając informacji o sposobie wyliczenia nowego oprocentowania, powoduje, iż konsument nie ma możliwości dokonania analizy zasadności dokonania tej zmiany, a tym samym nie jest w stanie ocenić jej zasadności. A odnosząc się do wskaźników stanowiących uzasadnienie zmiany oprocentowania kredytu dodał, iż istnieje 9 różnych stawek WIBOR przez co postanowienie to jest wysoce nieprecyzyjne, a zatem podatne na interpretację dokonywaną jednostronnie przez Bank, a mającą na celu ochronę jego własnie interesów. W ocenie Sądu nie można przyjąć, że postanowienie to sformułowane zostało w sposób jednoznaczny i z tego względu klauzula ta musi zostać uznana za niedozwoloną.

We wzorcach umownych stosowanych w obrocie z konsumentami Bank zamieszczał postanowienia o treści:

„1. Pożyczka jest oprocentowana według zmiennej stopy procentowej, obowiązującej w PKO BP SA, która w dniu zawarcia umowy wynosi ... % w stosunku rocznym. Oprocentowanie może ulegać zmianom w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej. (§ 6 ust. 1 Umowy pożyczki z pakietem ubezpieczeniowym);

2. Stopa procentowa, o której mowa w ust. 2, może ulegać zmianom w okresie obowiązywania umowy w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 3. na rynku pieniężnym. (§12 ust. 3 Umowy kredytu Aurum/Platinum);

3. Oprocentowanie kredytu może ulegać zmianom w okresie obowiązywania umowy w przypadku gdy nastąpi zmiana którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki

Pieniężnej, lub stawek dla depozytów rynku międzybankowego. (§9 ust. 1 Umowy kredytu odnawialnego; § 6 ust. 5 Umowy Pożyczki Inteligo; § 6 ust. 5 Umowy Pożyczki Inteligo pakietem ubezpieczeniowym);

4. Oprocentowanie kredytu oraz oprocentowanie karne określone w Tabeli warunków i oprocentowania produktów kredytowych w ramach Kont Interligo, może ulegać zmianom w okresie obowiązywania umowy w przypadku, gdy nastąpi zmiana: 1. którejkolwiek ze stóp procentowych NBP ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 2. stopy rezerwy obowiązkowej banków ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, lub 3. stawek referencyjnych dla depozytów rynku międzybankowego. (§ 4 ust. 6 Umowy kredytu odnawialnego Inteligo), co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów”.

W ocenie Prezesa Urzędu, powyższe oznacza, że Spółka stosuje klauzulę zakwestionowaną wyrokiem SOKiK z dnia 9 kwietnia 2010 r. (sygn. akt XVII AmC 959/09). Należy przede wszystkim zwrócić uwagę, że w treści stosowanych przez Bank postanowień, zamieszczane jest sformułowanie, zgodnie z którym „oprocentowanie może ulegać zmianom” uprawniające Bank do podjęcia dowolnej decyzji co do tego czy zmiany oprocentowania dokonać. W połączeniu z wielością wskaźników, od których zmiany może zależeć zmiana oprocentowania, postanowienie to skutkuje tym, że konsument nie ma możliwości weryfikacji zasadności tej zmiany.

W trakcie postępowania Bank wniósł o wydanie decyzji zobowiązującej proponując nowe brzmienie klauzuli zmiennego oprocentowania. Zaproponowane przez Bank nowe brzmienie postanowienia, choć bardziej szczegółowo ujmuje przesłanki zmiany oprocentowania, to nie eliminuje problemu niejednoznaczności tych przesłanek. W szczególności wskazać należy na posługiwanie się sformułowaniem „bank jest uprawniony do podwyższania lub obniżania oprocentowania pożyczki/kredytu”, które należy uznać za tożsame ze sformułowaniem „oprocentowanie może ulegać zmianom”. W postanowieniu z dnia 21 grudnia 2011 r. Sąd Najwyższy (odmawiając przyjęcia skargi kasacyjnej Gospodarczego Banku Spółdzielczego w Barlinku do rozpoznania) wskazał na niedozwolony charakter klauzuli, która została wpisana do rejestru pod numerem 3016 przez użycie w nim określenia „może ulec zmianie”. Jak wyjaśniał sąd, „w rezultacie tego niejednoznacznego sformułowania nie jest wiadomo, czy nastąpi zmiana oprocentowania kredytu w razie nawet wystąpienia jednego czy kilku czynników. (...) Abuzywność tej klauzuli nie może budzić wątpliwości, skoro nie obliguje Banku do obniżki stopy oprocentowania kredytu w wypadku zmiany czynnika, bądź czynników na korzyść kredytobiorcy”. Powyższe zarzuty pozostają aktualne również w odniesieniu do propozycji przedstawionej przez Bank.

Ponadto, zaproponowane brzmienie postanowienia wskazuje na 3 miesięczny termin od zaistnienia okoliczności będących podstawą zmiany oprocentowania, w którym Bank uprawniony jest do podjęcia decyzji o tej zmianie. Mając przy tym na uwadze wielość czynników (stopy procentowe NBP oraz różne rodzaje wskaźnika WIBOR) przywołanych w przedmiotowym postanowieniu oraz to, że ich zmiany mogą następować znacznie częściej i w różnych kierunkach w dalszym ciągu czyni przedmiotowe postanowienie niejednoznacznym i uprawnia do dokonywania zmian oprocentowania, które będą znacznie korzystniejsze dla Banku. Ponadto, zakres możliwej zmiany wydaje się być zbyt szeroki (od wartości zmiany wskaźnika do trzykrotności jego wartości). Tak ukształtowane

postanowienie może powodować, że wzrost oprocentowania kredytu będzie dokonywany o maksymalnie możliwą wartość, a obniżenie oprocentowania – o wartość najniższą.

Niedopuszczalna jest sytuacja, w której jedna ze stron wykorzystując swoją pozycję profesjonalisty, kształtuje wzorzec umowy w taki sposób, iż wprowadza do niego konstrukcję prawną, która prowadzi do pokrzywdzenia słabszej ze stron stosunku prawnego, którym jest konsument.

Z uwagi na powyższe, należy uznać, że proponowana przez Bank treść postanowienia jest tożsama z postanowieniem wpisanym do rejestru niedozwolonych postanowień umownych pod nr. 3016, a tym samym nie zachodzą przesłanki do wydania decyzji zobowiązującej, o której mowa w art. 28 uokik.

Mając powyższe na uwadze uznać należy, że skutek stosowania omawianych postanowień zamieszczonych we wzorcach stosownych przez Spółkę jest identyczny jak skutek stosowania klauzuli wpisanej do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone pod pozycją nr 3016. Tym samym, pomimo nieznaczących odmienności wynikających z użytych zwrotów i wyrazów stwierdzić należy tożsamość porównywanych postanowień.

W świetle powyższego, praktykę Spółki polegającą na stosowaniu postanowień o ww. treści, uznać należy za bezprawną.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w przedmiotowym przypadku naruszone są przede wszystkim interesy majątkowe konsumentów. Kredytodawca na mocy przedmiotowego postanowienia ma bowiem możliwość ustalania wysokości oprocentowania według własnego uznania.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie I sentencji decyzji.

Ad II.

Bezprawność praktyki opisanej w pkt II sentencji decyzji Prezes Urzędu wywodzi z naruszenia art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik.

Zgodnie z treścią art. 13 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o kredycie konsumenckim kredytodawca przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki jest zobowiązany podać konsumentowi na trwałym nośniku informację o stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, warunki jej zmiany oraz ewentualne inne opłaty z tytułu zaległości w spłacie kredytu. Z kolei zgodnie z przepisem art. 14 tej ustawy kredytodawca przekazuje konsumentowi te dane na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego, którego wzór określa załącznik nr 1 do ustawy.

Do opłat z tytułu zaległości w spłacie kredytu należy zaliczyć koszty opłat pobieranych z tytułu czynności przeprowadzanych wobec pożyczkobiorców, mających na celu poinformowanie ich o niespłaceniu w terminie raty pożyczki, powstaniu zadłużenia przeterminowanego oraz skłonienie do niezwłocznej spłaty tego zadłużenia. Koszty te, które Bank zastrzega we wzorcach umów, powinny być uwidocznione również w formularzu informacyjnym. Brak informacji o tych opłatach, jak i o warunkach zmiany stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego nie spełnia ustawowego wymogu informacyjnego, o którym mowa w art. 14 w zw. z art. 13 ust. 1 pkt 12 u.k.k.

Bank, pomimo naliczania oprocentowania od zadłużenia przeterminowanego oraz naliczania opłat z tytułu czynności windykacyjnych, nie zamieszczał w formularzach informacyjnych dotyczących kredytu konsumenckiego informacji o warunkach zmiany stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego oraz informacji ww. opłatach z tytułu zaległości w spłacie kredytu. W świetle powyższego, praktykę Spółki uznać należy za bezprawną.

Odnosząc się do zarzutu Spółki o niespójności art. 13 ust. 1 pkt 12 i 13 u.k.k. ze wzorem formularza stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy oraz niewielkim znaczeniu dla konsumentów tej nieprawidłowości, wskazać należy, że informacja o warunkach zmiany stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego wymagana jest jedynie wtedy, gdy taką zmianę umowa przewiduje. Tak więc nie w odniesieniu do każdego rodzaju umowy, a jedynie takiego, który ustanawia zmienną stopę oprocentowania zadłużenia przeterminowanego kredytu ten obowiązek informacyjny urzeczywistnia się. Wskazanie we wzorze formularza informacyjnego załączonego do u.k.k. pewnych informacji i przyjęcie pewnego szablonu, nie oznacza, że formularz ten, w przypadku, gdy jest to konieczne, aby dopełnić obowiązku informacyjnego z art. 13 u.k.k., nie może być o te informacje uzupełniony. Również różnicowanie przez Bank wagi jaką należy przypisać poszczególnym informacjom wymaganym art. 13 u.k.k. jest bezpodstawne. Ustawodawca takiego rozróżnienia nie przeprowadza, zakładając, że każda informacja o kosztach, które konsument poniesie bądź będzie mógł ponieść w związku z wykonywaną umową o kredyt jest dla niego istotna. Tym samym Prezes Urzędu stwierdził brak podstaw do umorzenia postępowania (o który wnioskował Bank) w zakresie przedmiotowego zarzutu.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w przedmiotowym przypadku naruszone zostały przede wszystkim interesy niemajątkowe konsumentów, poprzez ograniczenie prawa konsumentów do rzetelnej i pełnej informacji na temat potencjalnych konsekwencji niespłacenia zobowiązania w terminie.

Bank zaniechał stosowania przedmiotowej praktyki z dniem 24 maja 2013 r.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie III sentencji decyzji.

Ad III.

Bezprawność praktyki opisanej w pkt III sentencji decyzji Prezes Urzędu wywodzi z naruszenia art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik.

Zgodnie z treścią art. 13 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o kredycie konsumenckim kredytodawca przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki jest zobowiązany podać konsumentowi na trwałym nośniku informację o skutkach braku płatności. Z kolei zgodnie z przepisem art. 14 tej ustawy kredytodawca przekazuje konsumentowi te dane na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego, którego wzór określa załącznik nr 1 do ustawy.

Wśród skutków braku płatności wymienić należy m.in. możliwość wypowiedzenia umowy oraz dochodzenia roszczeń w drodze postępowania sądowego i egzekucyjnego. O skutkach tych Bank informował we wzorcach umów. Informacje te, nie były jednak zamieszczane w formularzach informacyjnych.

Brak ww. informacji, nie spełnia ustawowego wymogu informacyjnego, o którym mowa w art. 14 w zw. z art. 13 ust. 1 pkt 13 u.k.k.

Odnosząc się do zarzutu Spółki o braku wskazówki co do konieczności zamieszczenia w rubryce „Skutek braku płatności” informacji o przyznanej przepisami prawa powszechnie obowiązującego możliwości dochodzenia roszczeń w drodze postępowania sądowego i egzekucyjnego, wskazać należy, że bez względu na to jak oczywisty jest skutek braku płatności, kredytodawca nie jest zwolniony z obowiązku podania go. W ustawie ten obowiązek informacyjny został wyrażony wprost. W tym zakresie formularz dla konsumentów może pełnić funkcje informacyjną i edukacyjną – o tyle istotne, że dotyczą konsekwencji, które wiążą się dla konsumenta ze znaczną dolegliwością w postaci wypowiedzenia umowy czy postępowania sądowego i egzekucyjnego. Tym samym Prezes Urzędu stwierdził brak podstaw do umorzenia postępowania w zakresie przedmiotowego zarzutu, o które wnioskował Bank

Zdaniem Prezesa Urzędu, w przedmiotowym przypadku naruszone zostały przede wszystkim interesy niemajątkowe konsumentów, poprzez ograniczenie ich prawa do rzetelnej i pełnej informacji na temat potencjalnych konsekwencji niespłacenia zobowiązania w terminie.

Bank zaniechał stosowania przedmiotowej praktyki z dniem 24 maja 2013 r.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie III sentencji decyzji.

Ad IV.

Bezprawność praktyki opisanej w pkt IV sentencji decyzji Prezes Urzędu wywodzi z naruszenia art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik.

Oceniana praktyka dotyczy naruszenia polegającego na podawaniu w formularzach informacyjnych dotyczących umów kredytu konsumenckiego informacji o czasie obowiązywania formularza z której wynika, że zachowuje on ważność jedynie w dniu sporządzenia przedmiotowego formularza, co pozbawia konsumenta możliwości szczegółowego zapoznania się z warunkami i kosztami kredytu oraz porównania ich z ofertami innych kredytodawców, a tym samym godzi w dobre obyczaje w zakresie powyższego terminu.

W myśl art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej „przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą na zasadach uczciwej konkurencji i poszanowania dobrych obyczajów oraz słuszych interesów konsumentów”. Pojęcie dobrych obyczajów nie jest w prawie zdefiniowane, ale podobnie jak klauzula zasad współżycia społecznego, jest przedmiotem wielu orzeczeń sądowych oraz opracowań doktryny³. Wskazuje się, że dobre obyczaje to uczciwe zasady postępowania i ustalone zwyczaje w ujęciu etyczno-moralnym, a na ich treść składają się elementy etyczne i socjologiczne kształtowane przez oceny moralne i społeczne stanowiące uzupełnienie porządku prawnego.

W zakresie określenia istoty poszanowania dobrych obyczajów orzecznictwo odwołuje się m.in. do istoty dobrego obyczaju jako szeroko rozumianego szacunku dla

³ Np. wyrok SA we Wrocławiu z 13 listopada 1991 r., I ACr 411/91, Wokanda 1992/4, J. Szwaja w: Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – Komentarz, Warszawa 2000, str. 122-133, R. Stefaniński, Dobre obyczaje w prawie polskim, Przegląd Prawa Handlowego, 2002/5.

drugiego człowieka. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 23 lutego 2006 r. (sygn. akt XVII Ama 118/04) wskazał, że „istotą pojęcia dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien on wyrażać się właściwym informowaniem o przysługujących uprawnieniach, niewykorzystywaniu uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty i rzetelnym traktowaniu partnerów umów. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, a także wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności”.

Literatura dopuszcza także dokonywanie stosownych ocen na podstawie norm środowiskowych, a więc o węższym zasięgu oddziaływania. Konsekwentnie za naruszające dobre obyczaje przyjmuje się przekroczenie postanowień zawartych w kodeksach etycznych opracowywanych dla poszczególnych grup zawodowych.⁴ *Co się tyczy obowiązujących w bankowości zwyczajów w tym też dobrych obyczajów – jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie⁵ – to zostały one skodyfikowane w tzw. Zasadach Dobrej Praktyki Bankowej (załącznik Nr 1 do uchwały nr 6 XVIII Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich z dnia 26.04.2007 r. ze zm.). (...) Wiążący charakter tychże zasad potwierdza art. 136 ust. 1 Prawa bankowego (Dz.U.02.72.665 j.t. ze zm.), który nakazuje biegłym rewidentom przeprowadzającym badanie sprawozdań finansowych banku powiadamiać Komisję Nadzoru Bankowego o ujawnionych faktach wskazujących na naruszenie zasad dobrej praktyki bankowej lub inne zagrożenie interesów klientów banku.*

Zgodnie z „Zasadami dobrej praktyki bankowej”⁶ banki, uznając, iż są instytucjami zaufania publicznego, w swojej działalności kierują się przepisami prawa, uchwałami samorządu bankowego, normami przewidzianymi w Zasadach oraz dobrymi zwyczajami kupieckimi, z uwzględnieniem zasad: profesjonalizmu, rzetelności, rzeczowości, staranności i najlepszej wiedzy. Zasady te przewidują, iż w stosunkach z klientami banki powinny postępować z uwzględnieniem szczególnego zaufania, jakim są darzone oraz wysokich wymagań co do rzetelności, traktując wszystkich swoich klientów z należytą starannością, a przy wykonywaniu czynności na rzecz klienta bank powinien działać zgodnie z zawartymi umowami, w granicach dobrze pojętego interesu własnego i z uwzględnieniem interesu klientów.

Dokonując oceny stosowanej praktyki przez pryzmat naruszenia dobrych obyczajów należy określić przedmiot, którego dotyczy praktyka oraz okoliczności jej stosowania, a także cel, któremu ma ona służyć.

Na podstawie art. 14 ustawy o kredycie konsumenckim, kredytodawca lub pośrednik kredytowy przekazuje konsumentowi dane, o których mowa w art. 13 ust. 1 i 2, na formularzu informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego, którego wzór określa załącznik nr 1 do ustawy. Art. 13 tej ustawy w sposób jednoznaczny wymienia informacje, które muszą zostać przedstawiane konsumentom przed zawarciem przez nich umów.

Cel, któremu ma służyć wydanie konsumentom przedmiotowego formularza został określony w module nr 19 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U.U.E.L. z 2008r. Nr 133, poz. 66 ze zm.). Zgodnie z przedmiotową

⁴ M. Kępiński, Problemy ogólne nowej ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, RPEiS 1994, nr 2, s. 7.

⁵ Wyrok SA w Warszawie z dnia 18 czerwca 2010 r., VI ACa 1431/09.

regulacją „w celu umożliwienia konsumentom podejmowania decyzji przy pełnej znajomości faktów powinni oni przed zawarciem umowy o kredyt otrzymać odpowiednie informacje na temat warunków i kosztów kredytu oraz swoich zobowiązań, które konsument może zabrać ze sobą i je rozważyć. W celu zapewnienia możliwie największej przejrzystości i porównywalności ofert takie informacje powinny w szczególności zawierać rzeczywistą roczną stopę oprocentowania mającą zastosowanie do danego kredytu, określaną w całej Wspólnocie w taki sam sposób. (...)”⁷.

Zgodnie z powyżej przytoczonym fragmentem dyrektywy celem wprowadzenia do stosowania formularza informacyjnego jest umożliwienie konsumentom podejmowania decyzji przy pełnej znajomości faktów a także zapewnienie im prawa do dostatecznego rozważenia treści formularza. Aby mogli z tego prawa skorzystać powinni mieć zapewnioną odpowiednią ilość czasu potrzebną do podjęcia przez nich racjonalnych decyzji dzięki możliwości zastanowienia się nad ofertą oraz porównania warunków ofert dostępnych na rynku. Uzyskanie tego efektu ma zapewnić konstruowanie przez przedsiębiorców formularzy informacyjnych w oparciu o jednolity wzór. Dodatkowo wartości umieszczone w tych formularzach muszą zostać wyliczone w oparciu o takie same zasady. Jednak, aby konsument mógł podjąć decyzję o zawarciu umowy kredytowej, która najlepiej będzie spełniała jego oczekiwania, a także była odpowiednia dla jego możliwości finansowych, musi zgromadzić formularze różnych kredytodawców a następnie musi dysponować czasem, który pozwoli mu porównać zebrane oferty. Formularz informacyjny zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 20 ustawy o kredycie konsumenckim musi zawierać informację o terminie, w którym kredytodawca lub pośrednik kredytowy jest związany informacjami, które przekazał konsumentowi.

W ocenianym w niniejszym postępowaniu formularzu informacyjnym Bank wskazuje, że „informacja obowiązuje w dniu o ile dane podane przez Klienta w celu wystawienia formularza są zgodne ze stanem faktycznym”. Tym samym Bank udziela gwarancji jednodniowego terminu stałości wydawanych warunków. W opinii Prezesa Urzędu określenie jednodniowego terminu ważności warunków umieszczonych w formularzu jest niewystarczające, gdyż uniemożliwia konsumentom porównanie otrzymanej oferty z innymi dostępnymi na rynku. Konsument w tym terminie być może będzie w stanie uzyskać od innych kredytodawców inne oferty, ale z pewnością zabraknie mu już czasu na ich dokładne rozważenie, porównanie i w konsekwencji podjęcie decyzji o wyborze oferty dla siebie najlepszej. W efekcie tego konsument może podjąć decyzję o zawarciu umowy, której by nie podjął, gdyby termin określony w formularzu był dłuższy. Ograniczenie czasu ważności warunków umieszczonych w formularzu do dnia jego sporządzenia powoduje podjęcie przez konsumenta niedostatecznie przemyślanej decyzji, tymczasem powinna ona zostać podjęta po szczegółowej analizie ofert. Jest to w przypadku umów kredytu szczególnie ważne, gdyż z zawarciem tego typu umów wiążą się długoterminowe zobowiązania finansowe.

Jak wynika z wcześniej przytoczonego wyroku Sądu przez dobry obyczaj należy rozumieć niewykorzystywanie przez przedsiębiorcę uprzywilejowanej pozycji i rzetelne traktowanie partnerów umów. W przedmiotowym przypadku dobrym obyczajem będzie właśnie przyznanie konsumentom wystarczającego czasu na podjęcie racjonalnej decyzji.

⁶ Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 11 XXI Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich 22.04.2010 r..

⁷ Źródło: Lex Polonica

Bank zastrzega jedynie jeden dzień ważności formularza, co wpływa na konieczność szybkiego podjęcia decyzji przez konsumenta. Termin ten należy uznać za niewystarczający. Zakreślenie w formularzu informacyjnym terminu jego obowiązywania poprzez wskazanie konkretnej, jednodniowej daty narusza dobre obyczaje, a więc narusza art. 17 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, tym samym jest praktyką bezprawną.

Złożony w toku postępowania administracyjnego wniosek Spółki o wydanie decyzji zobowiązującej nie został przyjęty przez Prezesa Urzędu. Spółka złożyła propozycję zmiany klauzuli zawartej w rubryce formularza pt. „Czas obowiązywania formularza” na następującą: „Niniejszy formularz obowiązuje 3 dni robocze od dnia (dd.mm.rr. - dzień wystawienia formularza) przy założeniu, że dane podane przez Klienta w celu wystawienia formularza są zgodnie ze stanem faktycznym oraz warunki cenowe nie uległy zmianie”. Zaproponowane przez Bank nowe brzmienie formularza informacyjnego, choć faktycznie wskazywało 3-dniowy termin ważności tego formularza, to zastrzegało jednak, że termin ten będzie obowiązywał, przy założeniu, że (1) dane podane przez Klienta w celu wystawienia formularza są zgodnie ze stanem faktycznym oraz (2) warunki cenowe nie uległy zmianie. Pierwszy z warunków nie budził zastrzeżeń Prezesa Urzędu, natomiast określenie „warunki cenowe” nie mogło zostać uznane za precyzyjne. Nie jest bowiem wiadome jak należy rozumieć to pojęcie. Nie można przyjąć, że zmiana „warunków cenowych” dotyczyć będzie tylko parametrów takich jak WIBOR, LIBOR czy stopy procentowe ustalane przez NBP, a więc takich, których wysokość nie zależy od Banku. Przez warunki cenowe rozumieć można również te elementy składające się na koszt kredytu, które ustalane są przez Bank. Weryfikacja zmiany takich czynników i idąca za tym ważność formularza informacyjnego, będzie zatem dla konsumenta bardzo utrudniona – o ile w ogóle możliwa. Z tych samych powodów Prezes Urzędu nie przyjął ponownej propozycji zmiany klauzuli na następującą: „Niniejsza informacja zachowuje ważność przez 3 dni od dnia (data wystawienia formularza), o ile dane podane przez Klienta w celu wystawienia formularza są zgodne ze stanem faktycznym oraz nie nastąpiła zmiana oprocentowania na warunkach określonych w pkt 3 niniejszego formularza, w rubrykach: „stopa oprocentowania kredytu oraz warunki jej zmiany” oraz „skutki braku płatności”. Powodem dla którego Prezes Urzędu nie przyjął wniosku o wydanie decyzji zobowiązującej był fakt, że stopa oprocentowania kredytów konsumenckich jak wykazano to powyżej w niniejszej decyzji jest zależna od woli kredytodawcy, a tym samym nie jest czynnikiem obiektywnym, możliwym do zweryfikowania przez konsumenta w łatwy sposób.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w przedmiotowym przypadku naruszone są przede wszystkim interesy niemajątkowe konsumentów, poprzez ograniczenie ich prawa do podjęcia swobodnej decyzji dotyczącej oferty prezentowanej przez kredytodawcę.

Przedmiotowa praktyka stosowana jest obecnie przez Bank.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie IV sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 uokik, jeżeli w toku postępowania przed Prezesem UOKiK w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione – na podstawie okoliczności sprawy lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania – że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art.

24 uokik, jednak zobowiąże się on do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes UOKiK może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań.

W związku z powyższym, dla zastosowania art. 28 uokik zachodzi w przedmiotowej sprawie, w zakresie punktów V i VI sentencji decyzji, konieczność uprawdopodobnienia naruszenia przez Bank przepisu art. 24 ww. ustawy.

Ad V.

Bezprawność praktyki opisanej w pkt V sentencji decyzji Prezes Urzędu wywodzi z naruszenia art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik.

Oceniana praktyka dotyczy naruszenia polegającego na przekazywaniu konsumentom informacji o całkowitej kwocie kredytu, obliczonej z uwzględnieniem kredytowanych kosztów kredytu, co może wprowadzać konsumentów w błąd, co do proporcji całkowitego kosztu kredytu do całkowitej kwoty kredytu, a tym samym stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 5 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2007 r. Nr 171, poz. 1206).

Bank udzielając kredytu konsumenckiego kredytował prowizję za udzielenie kredytu oraz opłatę za ubezpieczenie kredytobiorcy, uwzględniając kredytowane koszty kredytu zarówno w całkowitej kwocie kredytu, jak i w całkowitym koszcie kredytu. Tymczasem, kredytowane koszty kredytu powinny być uwzględniane jedynie po stronie całkowitego kosztu kredytu, w przeciwnym bowiem razie przedstawione konsumentowi informacje powodują błędne ukazanie proporcji kosztów kredytu do kwoty którą dysponuje konsument – np. w przypadku porównywania oferty z kredytowaną prowizją i bez niej. Uwzględnienie kredytowanej prowizji zarówno w całkowitym koszcie kredytu, jak i całkowitej kwocie kredytu sprawia, że proporcje kwoty do kosztów wydają się korzystniejsze w przypadku oferty z kredytowanymi kosztami.

Powyższe wynika z wykładni celowościowej przepisów dyrektywy oraz wniosków płynących z analizy praktyki innych państw członkowskich i wydanych przez Komisję Europejską wytycznych, których celem jest ujednoczenie interpretacji przepisów dyrektywy we wszystkich państwach członkowskich. Komisja dokonała interpretacji definicji całkowitej kwoty kredytu, zgodnie z którą nie obejmuje ona kwot przeznaczonych na pokrycie kosztów kredytu. Pomimo, że wytyczne zostały opracowane na potrzeby obliczania RRSO, to nie ulega wątpliwości, że interpretacja wykorzystanych w przepisach pojęć powinna być jednolita na gruncie całej regulacji, a nie tylko na potrzeby obliczania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. Stanowisko Prezesa Urzędu w zakresie sposobu prezentowania całkowitej kwoty i całkowitego kosztu kredytu Komisja Europejska potwierdziła również w piśmie kierowanym do Prezesa Urzędu, w którym stwierdziła, że całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta zdefiniowana została jako suma całkowitej kwoty kredytu i całkowitego kosztu kredytu. Tym samym elementy zawarte w całkowitym koszcie kredytu nie mogą zawierać się równocześnie w całkowitej kwocie kredytu, gdyż w przeciwnym przypadku konsument musiałby zapłacić je dwukrotnie. W związku z tym koszty finansowane przez kredytodawcę nie stanowią elementu całkowitej kwoty kredytu i nie powinny być podawane w ramach informacji o całkowitej kwocie kredytu. Ponadto koszty te nie są do dyspozycji kredytobiorcy, a więc nie spełniają warunków definicji całkowitej kwoty kredytu. Koszty te powinny być podane kredytobiorcy jako element całkowitego kosztu kredytu.

Kredytodawca powinien zatem wskazywać finansowane koszty jedynie w całkowitym koszcie kredytu, a nie w całkowitej kwocie kredytu. Każde inne rozwiązanie prowadzi bowiem do zafałszowania proporcji kosztów i udostępnionej konsumentowi kwoty i w konsekwencji uniemożliwia konsumentom rzetelne porównanie ofert różnych przedsiębiorców.

Bezprawność wyżej opisanych działań Banku Prezes Urzędu wywodzi z naruszenia przepisów ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Art. 3 tej ustawy zakazuje stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych. Przez praktykę rynkową rozumie się działanie lub zaniechanie przedsiębiorcy, sposób postępowania, oświadczenie lub informacje handlową, bezpośrednio związane z promocją lub nabyciem produktu przez konsumenta. Pojęcie produktu ma znaczenie szerokie i obejmuje także usługi (art. 2 pkt 3 i 4 ustawy). Niewątpliwie działania Banku polegające na oferowaniu konsumentom kredytów konsumenckich i prezentowaniu ich warunków mieszczą się w przedstawionym powyżej pojęciu praktyki rynkowej.

Przepisy u.p.n.p.r. posługują się pojęciem przeciętnego konsumenta, w odniesieniu, do którego powinna być dokonana ocena każdej praktyki rynkowej. Art. 2 pkt 8 ustawy za przeciętnego uznaje konsumenta, który jest dostatecznie dobrze poinformowany, uważny i ostrożny. Wymaga zarazem dokonania oceny tych cech z uwzględnieniem czynników społecznych, kulturowych, językowych i przynależności danego konsumenta do szczególnej grupy konsumentów, przez którą rozumie się dającą się jednoznacznie zidentyfikować grupę konsumentów, szczególnie podatną na oddziaływanie praktyki rynkowej lub na produkt, którego praktyka rynkowa dotyczy, ze względu na szczególne cechy, takie jak wiek, niepełnosprawność fizyczną lub umysłową. Adresatem działań Banku, polegających na udzielaniu kredytów konsumenckich jest ogół konsumentów. Charakter oferowanej usługi finansowej nie wskazuje na to, by Bank kierował swoją ofertą do szczególnej grupy konsumentów, która mogłaby zostać wyodrębniona na podstawie określonej i wspólnej im cechy. W związku z powyższym, w niniejszej sprawie za przeciętnego uznano konsumenta dostatecznie dobrze poinformowanego, uważnego i ostrożnego przy uwzględnieniu czynników społecznych, kulturowych i językowych charakterystycznych dla polskiego konsumenta. Należy przy tym podkreślić, że wskazanie na takie cechy jak dostateczne poinformowanie, uwaga i ostrożność określa pewien zespół cech mentalnych konsumenta (jego przeciętność) znajdujących wyraz w tym, że z jednej strony możemy wymagać od niego pewnego stopnia wiedzy i orientacji w rzeczywistości, a z drugiej - nie możemy uznać, że jego wiedza jest kompletna i profesjonalna i że konsument nie ma prawa pewnych rzeczy nie wiedzieć. Przeciętny konsument nie posiada bowiem wiedzy specjalistycznej w danej dziedzinie. Taki konsument nie jest naiwny, ale nie potrafi też ocenić sytuacji tak jak profesjonalista. Przeciętny konsument ma prawo zakładać, że przedsiębiorca przekazuje mu informacje w sposób dostatecznie jasny, jednoznaczny i niewprowadzający w błąd. W art. 4 ust. 1 ww. ustawy określono dwie przesłanki, których łączne spełnienie pozwala na zakwalifikowanie praktyki przedsiębiorcy jako nieuczciwej, a mianowicie: sprzeczność z dobrymi obyczajami oraz rzeczywiste lub potencjalne zniekształcenie w istotny sposób zachowań rynkowych przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Art. 4 ust. 2 ustawy zawiera otwarty katalog nieuczciwych praktyk rynkowych, wyróżnia m.in. praktyki rynkowe wprowadzające w błąd. Praktyki te mogą polegać zarówno na działaniu (art. 5) jak i zaniechaniu (art. 6), przy

czym nie są one zakazane w każdych okolicznościach (art. 7). Oznacza to, że przypisanie przedsiębiorcy stosowania praktyk rynkowych wprowadzających w błąd wymaga odniesienia zarówno do ogólnej definicji nieuczciwej praktyki rynkowej zawartej w art. 4 ust. 1 ustawy, jak również definicji praktyki wprowadzającej w błąd zawartej w art. 5 lub art. 6 ustawy. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ww. ustawy, praktykę rynkową uznaje się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął.

Przekładając te teoretyczne rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że w ocenie Prezesa UOKiK działania Banku polegające na błędnym prezentowaniu informacji o całkowitej kwocie kredytu oraz o całkowitym koszcie kredytu, mogły wprowadzać konsumentów w błąd i doprowadzać tym samym do wyboru mniej korzystnej oferty kredytowej (czyli do podjęcia decyzji, której w niezakłóconych warunkach konsument nie podjąłby). Takie działanie przedsiębiorcy mogło naruszać dobre obyczaje, polegające na obowiązku rzetelnego informowania słabszej strony stosunku zobowiązaniowego, czyli konsumenta o istotnych cechach usługi, w tym przede wszystkim o jej cenie. Biorąc pod uwagę stopień skomplikowania całego zagadnienia, nawet uważny, ostrożny i należycie poinformowany konsument mógł zostać narażony na podjęcie błędnej decyzji pod wpływem działań Banku. Tym samym uprawdopodobniona została bezprawność działania Banku w przedmiotowym zakresie.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w tym przypadku zagrożone są przede wszystkim interesy niemajątkowe konsumentów, poprzez ograniczenie ich prawa do rzetelnej i pełnej informacji na temat potencjalnych konsekwencji niespłacenia zobowiązania w terminie.

Wnosząc o wydanie decyzji zobowiązującej, Bank wskazał, że dokona zmiany dotychczas stosowanej praktyki poprzez ujmowanie i prezentowanie zarówno w formularzu informacyjnym jak i we wzorcach umów kosztów kredytu jedynie w całkowitym koszcie kredytu, a nie jak dotąd zarówno w całkowitym koszcie kredytu jak i całkowitej kwocie kredytu. Bank zobowiązał się dokonać powyższych zmian w terminie 6 miesięcy od wydania decyzji zobowiązującej.

Tym samym spełnione zostały warunki niezbędne do wydania decyzji na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i Prezes Urzędu nałożył na Bank obowiązek wykonania tego zobowiązania, w terminach wnioskowanych przez stronę postępowania.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie V sentencji decyzji.

Ad VI.

Bezprawność praktyki opisanej w pkt VI sentencji decyzji Prezes Urzędu wywodzi z naruszenia art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik.

Oceniana praktyka dotyczy naruszenia polegającego na pobieraniu, w sytuacji odstąpienia przez konsumenta od zawartej umowy o kredyt konsumencki, odsetek od kwoty kredytowanych kosztów, co jest sprzeczne z art. 54 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2011 r., Nr 126, poz. 715 ze zm.).

Zgodnie z art. 53 ust. 1 u.k.k., konsument ma prawo, bez podania przyczyny, do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki w terminie 14 dni od dnia zawarcia umowy.

Z kolei art. 54 ust. 1 ww. ustawy stanowi, że konsument nie ponosi kosztów związanych z odstąpieniem od umowy o kredyt konsumencki z wyjątkiem odsetek za okres od dnia wypłaty kredytu do dnia jego spłaty. Przepis art. 54 ust. 2 tej ustawy przewiduje natomiast, że konsument zwraca niezwłocznie kredytodawcy kwotę udostępnionego kredytu wraz z odsetkami, nie później niż 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Ponadto, zgodnie z ust. 4 art. 54 ww. ustawy, kredytodawcy nie przysługują żadne inne opłaty, z wyjątkiem bezzwrotnych kosztów poniesionych przez niego na rzecz organów administracji publicznej oraz opłat notarialnych.

Bank pobierał odsetki nie tylko od udostępnionej kwoty kredytu, ale także od kwoty kredytu obejmującej prowizję i ubezpieczenie. Tymczasem, zgodnie z art. 54 ustawy o kredycie konsumenckim, przy odstąpieniu od umowy przez konsumenta, kredytodawca może pobrać wyłącznie odsetki od faktycznie udostępnionej kwoty kredytu. Skuteczne odstąpienie od umowy powoduje, że stosunek prawny wygasa ze skutkiem *ex tunc*, co tworzy swoistą fikcję prawną, tzn. umowę uważa się za niezawartą. Odstąpienie od umowy kształtuje nowy stan prawny między stronami w ten sposób, że od chwili jego złożenia umowa przestaje je wiązać, a strony nie są już obustronnie wobec siebie zobowiązane do świadczeń przewidzianych w umowie, a to co świadczyły, podlega zwrotowi (art. 494 k.c.). W przypadku umowy o kredyt konsumencki obowiązek zwrotu wzajemnie otrzymanych świadczeń sprowadza się do czynności leżącej po stronie konsumenta, tj. do zwrotu kredytodawcy kwoty udostępnionego kredytu wraz z odsetkami, jako świadczenia otrzymanego na mocy tej umowy (art. 54 ust. 2 ustawy o kredycie konsumenckim). Skoro wskutek odstąpienia od umowy kredytu, kredytodawcy nie przysługuje prowizja, to kwota kredytu w części przeznaczonej na sfinansowanie prowizji nie jest zwracana kredytodawcy, a naliczanie odsetek od tej „nienależnej” kwoty od dnia wypłaty do dnia spłaty jest niedopuszczalne również z uwagi na okoliczność, że w odniesieniu do prowizji nie istnieje „dzień spłaty”, do którego należałoby liczyć odsetki.

Reasumując, w sytuacji odstąpienia przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki, w przypadku pokrycia opłat związanych z udzieleniem kredytu ze środków wypłaconych konsumentowi w ramach tego kredytu, Bankowi przysługiwało jedynie prawo żądania zwrotu środków pieniężnych wypłaconych kredytobiorcy pomniejszonych o koszty udzielonego kredytu, tj. prowizji oraz ubezpieczenia kredytu. Przeciwnie postępowanie przedsiębiorcy mogło zostać uznane za działanie bezprawne.

Zdaniem Prezesa Urzędu, w tym przypadku zagrożone są przede wszystkim interesy niemajątkowe konsumentów, poprzez ograniczenie ich prawa do rzetelnej i pełnej informacji na temat potencjalnych konsekwencji niespłacenia zobowiązania w terminie.

Wnosząc o wydanie decyzji zobowiązującej, Bank wskazał, że dokona zmiany dotychczas stosowanej praktyki poprzez niepobieranie odsetek od tej części kredytu, która obejmuje prowizję lub opłatę z tytułu ubezpieczenia w przypadku odstąpienia przez kredytobiorcę od umowy w terminie 14 dni od jej zawarcia. Bank zobowiązał się dokonać powyższych zmian w terminie 6 miesięcy od wydania decyzji zobowiązującej.

Tym samym spełnione zostały warunki niezbędne do wydania decyzji na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i Prezes Urzędu nałożył na Bank obowiązek wykonania tego zobowiązania, w terminach wnioskowanych przez stronę postępowania.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie VI sentencji decyzji.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie podaje definicji „zbiorowego interesu konsumentów”, wskazując jednak w przepisie art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów oznacza zatem narażenie na uszczerbek interesów znacznej grupy lub wszystkich konsumentów, poprzez stosowaną przez przedsiębiorcę praktykę, obejmującą tak działania, jak i zaniechania. Ponadto, godzenie w zbiorowe interesy konsumentów może polegać zarówno na ich naruszeniu, jak i zagrożeniu im. O tym, czy naruszony został interes zbiorowy, nie zawsze przesądza kryterium ilościowe, ponieważ niekiedy jeden ujawniony przypadek naruszenia prawa konsumenta może być przejawem stosowanej praktyki naruszającej interes zbiorowy. W jednym z orzeczeń Sąd Najwyższy stwierdził, że *nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów można wszcząć tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów*⁸.

Dla stwierdzenia naruszenia zbiorowych interesów konsumentów istotne jest ustalenie, że konkretne działanie przedsiębiorcy nie ma ściśle określonego adresata, lecz jest kierowane do nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów. Jak podnosi się w doktrynie, w pojęciu praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów mieści się także działanie przedsiębiorcy skierowane wprawdzie do oznaczonych (zindywidualizowanych), ale za to dostatecznie licznych konsumentów, o ile przy tym konsumentów tych łączy jakaś wspólna cecha rodzajowa. Wówczas bowiem poszkodowana zostaje pewna grupa konsumentów, nie będąca jedynie – z punktu widzenia przedsiębiorcy stosującego daną praktykę – zbiorowością przypadkowych jednostek, lecz stanowiącą określoną i odrębną kategorię konsumentów, reprezentującą w znacznym stopniu wspólne interesy⁹. Należy zatem przyjąć, że zbiorowy interes konsumentów nie musi odnosić się do nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się zindywidualizować, gdyż brak indywidualizacji nie sprzeciwia się możliwości wyodrębnienia kategorii bądź zbioru konsumentów o pewnych cechach. Oznacza to, że nie ilość faktycznych, potwierdzonych naruszeń, ale przede wszystkim ich charakter, a w związku z tym możliwość (choćby tylko potencjalna) wywołania negatywnych skutków wobec określonej zbiorowości przesądza o naruszeniu zbiorowego interesu.

W ocenie Prezesa UOKiK, praktyki zarzucane Bankowi mogły zatem dotyczyć wszystkich potencjalnych klientów – pożyczkobiorców, którzy chcieliby skorzystać z jego oferty kredytowej. Działania te są zatem skierowane do z góry nieograniczonej i nieokreślonej liczby konsumentów. Oferta handlowa Banku, w tym zwłaszcza udostępniany przez Bank formularz informacyjny ma charakter ogólnie dostępny, kierowana jest bowiem do wszystkich potencjalnych klientów. Tym samym kwestionowane przez Prezesa UOKiK działania Banku mogą naruszać interes nieograniczonej liczby konsumentów, których nie sposób zindywidualizować. Oczywistym jest zatem, że bezprawne zachowanie Banku nie

⁸ Wyrok SN z dnia 12 września 2003 r., I CKN 504/01.

⁹ M. Szydło, Publicznoprawna ochrona zbiorowych interesów konsumentów, Monitor Prawniczy 2004/17/791.

dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy czy indywidualny, ani też grupy takich osób, lecz narusza ono uprawnienia szerokiego kręgu nieprofesjonalnych uczestników rynku. Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, stwierdzone zostało, że działania określone w punkcie I – IV sentencji decyzji godzą w zbiorowe interesy konsumentów, a działania, o których mowa w punkcie V – VI sentencji decyzji mogły lub mogą godzić w zbiorowe interesy konsumentów.

Prezes UOKiK, mający na celu ochronę zbiorowego interesu konsumentów, jest zobligowany do podjęcia stosownych działań w przypadku choćby potencjalnego zagrożenia interesu nieograniczonego kręgu osób, które ma miejsce w niniejszej sprawie.

Odnosząc się do zarzutu Banku, jakoby pismo UOKiK z dnia 29 sierpnia 2013 r. naruszało zasady wynikające z art. 8 i 9 Kodeksu postępowania administracyjnego, należy wskazać, że wyjaśnień Prezesa Urzędu zawartych w przedmiotowym piśmie w żadnej mierze nie można uznać za okoliczności faktyczne bądź prawne, które mogły mieć wpływ na ustalenie praw i obowiązków Banku, będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Informacja przekazana przez Prezesa Urzędu, była odpowiedzią na prośbę Banku, aby „wystąpienie z wnioskiem o wydanie decyzji zobowiązującej odzwierciedlało wyniki ewentualnych uzgodnień, które prowadzone są pomiędzy Związkiem Banków Polskich, którego członkiem jest PKO Bank Polski a UOKiK”, która to prośba – co zaznaczono w ww. piśmie Urzędu – nie była zrozumiała w kontekście przepisu art. 28 ust. 1 uokik. Przepis ten zakłada aktywność po stronie samego przedsiębiorcy (strona postępowania), który może złożyć zobowiązanie do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia naruszeniom.

Na marginesie jedynie należy zaznaczyć, że treść zobowiązania Banku w zakresie sposobu prezentowania informacji na temat całkowitej kwoty kredytu została przez Prezesa Urzędu zaakceptowana, czemu dano wyraz w niniejszej decyzji.

Ad VII. Obowiązek składania informacji o stopniu realizacji zobowiązania

Stosownie do art. 28 ust. 3 uokik elementem obligatoryjnym decyzji zobowiązującej jest nałożenie przez Prezesa UOKiK obowiązku składania w terminie wyznaczonym przez organ informacji o stopniu realizacji zobowiązań, m.in. w formie sprawozdania z wykonania nałożonego zobowiązania. Nałożenie zaś obowiązku sprawozdawczego zwalnia Prezesa UOKiK z konieczności monitorowania zachowań przedsiębiorcy, a pozwala skoncentrować się na efekcie końcowym realizacji zobowiązań, jakim jest sprawozdanie. Bank powinien zatem **do dnia 31 lipca 2014 r. przekazać Prezesowi Urzędu informację o stopniu realizacji zobowiązań** nałożonych w punkcie V i VI sentencji decyzji, w tym przesłać kopię dziesięciu umów o kredyt konsumencki wraz z formularzami informacyjnymi zawartych po dniu 15 lipca 2014 r.

Wyznaczony na złożenie sprawozdania termin jest terminem odpowiednim, wystarczającym do wykonania nałożonego obowiązku.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie VII sentencji decyzji.

Ad VIII. Przesłanki nałożenia kary pieniężnej

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może w drodze decyzji nałożyć na przedsiębiorcę, który choćby nieumyślnie dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ustawy, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10 % przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary.

Z przywołanego przepisu wynika, że kara pieniężna ma charakter fakultatywny.

O tym, czy w konkretnej sprawie w odniesieniu do wskazanego przedsiębiorcy zasadne jest nałożenie kary pieniężnej decyduje, w ramach uznania administracyjnego, Prezes Urzędu. Należy zwrócić uwagę, że przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie określają jakichkolwiek przesłanek, od których uzależnione byłoby podjęcie decyzji o nałożeniu kary. Ustawodawca wskazał jedynie w art. 111 uokik te okoliczności, które Prezes Urzędu winien uwzględnić decydując o wymiarze kary pieniężnej, wymieniając okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, w szczególności charakter praktyk i ich możliwe skutki w sferze ekonomicznych i pozaekonomicznych interesów konsumentów, Prezes Urzędu uznał za uzasadnione nałożenie kar pieniężnych za praktyki opisane w pkt I i IV sentencji niniejszej decyzji.

Zdaniem Prezesa Urzędu, opisane w niniejszej decyzji działania podejmowane przez Bank w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej – profesjonalnego uczestnika obrotu rynkowego, od którego oczekiwać należy dochowania należytej staranności – powinny być uwzględniać możliwość naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Należy wskazać, że w zgromadzonym materiale dowodowym nie ma jednak jednoznacznych dowodów wyraźnej intencji Banku naruszenia tych interesów, a naruszenie to było skutkiem braku dołożenia należytej staranności. Zebrane wyjaśnienia i informacje mogą wskazywać na co najmniej nieumyślne działanie Przedsiębiorcy. Zgodnie z art. 83 Konstytucji RP, każdy ma obowiązek przestrzegania prawa Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek znajomości i przestrzegania norm prawa ciąży tym bardziej na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego.

Okolicznością przemawiającą za zastosowaniem kary pieniężnej jest fakt, iż Bank jako przedsiębiorca z wieloletnim doświadczeniem powinien mieć świadomość, że stosowanie postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, jak również naruszenie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej jest bezprawne. Bank winien zatem zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania wzorców umownych z uwzględnieniem przepisów art. 385(1) i nast. kodeksu cywilnego, jak również z potrzeby dostosowywania wykorzystywanych przez siebie postanowień wzorców umów w taki sposób, by nie były tożsame z wpisami zamieszczanymi w rejestrze. Zauważyć przy tym należy, że rejestr postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone jest jawny, powszechnie dostępny, publikowany na stronie www.uokik.gov.pl. Abuzywność postanowień wpisanych do tego rejestru jest jednoznaczna, a zakaz stosowania w obrocie postanowień w nim zamieszczonych nie powinien budzić jakichkolwiek wątpliwości. Bank konstruując formularze informacyjne, które następnie są przedkładane konsumentom powinien ponadto zapewnić konsumentom stosowny czas na szczegółowe zapoznanie się z warunkami i kosztami kredytu oraz porównanie ich z ofertami

innych kredytodawców, a tym samym uwzględniać inne przepisy prawa, w tym przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Przychód osiągnięty przez Bank w roku poprzedzającym wydanie niniejszej decyzji w kwocie 16 897 664 000 zł (słownie: szesnaście miliardów osiemset dziewięćdziesiąt siedem milionów sześćset sześćdziesiąt cztery tysiące złotych) ustalono na podstawie złożonego przez Bank oświadczenia opartego o rachunek zysków i strat. Maksymalna wysokość kary mogła zatem wynieść 1 689 766 400 zł.

Ustalając wysokość kary Prezes Urzędu dokonał w pierwszej kolejności oceny wagi stwierdzonych naruszeń przepisów ustawy, wynikiem których jest określona kwota bazowa. W dalszej kolejności Prezes Urzędu rozważył, czy w sprawie występują okoliczności obciążające i łagodzące oraz jaki powinny mieć wpływ na wysokość kary.

Kara za praktykę wskazaną w pkt I sentencji decyzji

W punkcie I sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu stwierdził stosowanie przez Bank praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, co daje podstawę do nałożenia na Bank kary pieniężnej określonej w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Podczas ustalania wagi naruszenia stwierdzonego w pkt I sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu dokonał łącznej oceny postanowień wskazanych w tym punkcie. Prezes Urzędu wziął pod uwagę, iż postanowienia stosowane przez Bank powodowały niedoinformowanie konsumenta w zakresie wprowadzanych zmian w wysokości stopy oprocentowania kredytu, stąd należy im przypisać znaczną szkodliwość, jak również to, że zamieszczone były w kilku wzorcach wykorzystywanych przez Bank w obrocie z konsumentami.

Prezes Urzędu przyjął, że przypisana Bankowi praktyka jest stosowana długotrwale od dnia 11 kwietnia 2012 r. tj. od daty wpisu w rejestrze postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone klauzuli o numerze 3016.

Podsumowanie wagi stwierdzonego w pkt I sentencji niniejszej decyzji naruszenia pozwoliło Prezesowi Urzędu na uznanie, iż waga naruszenia wynikającego ze stosowania postanowień niedozwolonych kształtuje się na poziomie 0,12 % przychodu osiągniętego przez Bank w 2012 r. Tym samym ustalona przez Prezesa Urzędu kwota bazowa stanowiąca równowartość 0,12 % przychodu osiągniętego przez Bank wynosi 20 277 197 zł.

Dokonując ustalenia ostatecznego wymiaru kary pieniężnej nałożonej na Bank za stwierdzone w pkt I sentencji niniejszej decyzji stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, dokonano również oceny zaistniałych w postępowaniu okoliczności mogących mieć wpływ na wymiar kary.

Za obniżeniem kary przemawia okoliczność, iż Bank aktywnie współdziałał z Prezesem Urzędu w trakcie postępowania, przyczyniając się do jego sprawnego przeprowadzenia. W szczególności wskazać należy na fakt, że pomimo tego, że materiał do którego przekazania Przedsiębiorca był zobowiązany był bardzo szeroki, przekazywane przez Przedsiębiorcę informacje cechowała ponadprzeciętna rzetelność i terminowość.

Uwzględnienie powyższej okoliczności pozwoliło na obniżenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej będącej podstawą wymierzenia kary o 20%.

Za okoliczność łagodzącą Prezes Urzędu uznał również fakt, iż Bank podjął czynności zmierzające do zaniechania stosowania zarzucanej mu praktyki (choć nie zaniechał jej w pełni). Wprowadził bowiem zmiany w zakwestionowanych wzorcach umownych, które stanowiły próbę dostosowania się do orzecznictwa w sprawie klauzuli wpisanej do rejestru pod numerem 3016. Uwzględnienie powyższej okoliczności pozwoliło na obniżenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej będącej podstawą wymierzenia kary o 20%.

Prezes Urzędu miał również na względzie fakt uprzedniego stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów tego samego rodzaju, tj. stosowanie klauzul wpisanych do rejestru (decyzja Prezesa Urzędu z dnia 19 grudnia 2012 r. Nr RWA-41/2012 oraz decyzja Prezesa Urzędu z dnia 28 grudnia 2012 r. Nr RPZ 46/2012), z tego względu zwiększył wysokość kary o 25 %.

Uwzględnienie ww. okoliczności wpłynęło na obniżenie uprzednio ustalonej kary o 15 %. W świetle powyższego za naruszenie stwierdzone w pkt I sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu nałożył na Bank karę pieniężną w wysokości 17 235 617 zł (słownie: siedemnaście milionów dwieście trzydzieści pięć tysięcy sześćset siedemnaście złotych), co stanowi 0,102 % przychodu osiągniętego w 2012 r. i 1,02 % kary, jaką Prezes Urzędu miał prawo nałożyć na przedsiębiorcę.

Kara za praktykę wskazaną w pkt IV sentencji decyzji

W punkcie IV sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu stwierdził stosowanie przez Bank praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, co daje podstawę do nałożenia na Bank kary pieniężnej określonej w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przy szacowaniu wagi tego naruszenia wzięto pod uwagę, iż praktyka, której stosowanie Prezes Urzędu stwierdził w pkt IV sentencji niniejszej decyzji, polegała na naruszeniu na etapie przedkontraktowym dyspozycji przepisu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Przypisana Bankowi praktyka stosowana była od dnia 18 grudnia 2011 r. co pozwala stwierdzić, że miała ona długotrwały charakter.

Podsumowanie wagi kwestionowanego w pkt IV sentencji niniejszej decyzji naruszenia pozwoliło Prezesowi Urzędu na stwierdzenie, iż waga naruszenia wynikającego z oznaczenia formularza informacyjnego jednodniowym terminem obowiązywania kształtuje się na poziomie 0,1 % przychodu osiągniętego przez Bank w 2012 r. Tym samym ustalona przez Prezesa Urzędu kwota bazowa stanowiąca równowartość 0,1 % przychodu osiągniętego przez Bank wynosi 16 897 664 zł.

Dokonując ustalenia ostatecznego wymiaru kary pieniężnej nałożonej na Bank za stwierdzone w punkcie IV sentencji niniejszej decyzji stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, dokonano również oceny zaistniałych w postępowaniu okoliczności mogących mieć wpływ na wymiar kary.

Za obniżeniem kary przemawia okoliczność, iż Bank aktywnie współdziałał z Prezesem UOKiK w trakcie postępowania, przyczyniając się do jego sprawnego przeprowadzenia. W szczególności wskazać należy na fakt, że pomimo tego, że materiał do którego przekazania Przedsiębiorca był zobowiązany był bardzo szeroki, przekazywane przez Przedsiębiorcę informacje cechowała ponadprzeciętna rzetelność i terminowość. Uwzględnienie powyższej okoliczności pozwoliło na obniżenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej będącej podstawą wymierzenia kary o 20%.

Za taką okoliczność Prezes Urzędu uznał również fakt, że Bank wniósł o wydanie decyzji zobowiązującej w zakresie przedmiotowego zarzutu, a tym samym wyraził wolę zmiany praktyki, która jest mu zarzucana. Uwzględnienie powyższej okoliczności pozwoliło na obniżenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej będącej podstawą wymierzenia kary o 10%.

Uwzględnienie ww. okoliczności wpłynęło na obniżenie uprzednio ustalonej kary o 30 %. W świetle powyższego za naruszenie stwierdzone w pkt IV sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu nałożył na Bank karę pieniężną w wysokości 11 828 365 zł (słownie: jedenaście milionów osiemset dwadzieścia osiem tysięcy trzysta sześćdziesiąt pięć złotych), co stanowi 0,07 % przychodu osiągniętego w 2012 r. i 0,7 % kary, jaką Prezes Urzędu miał prawo nałożyć na przedsiębiorcę.

W świetle powyższych okoliczności, w opinii Prezesa UOKiK, uznać należy, że kary pieniężne nałożone na Przedsiębiorcę są adekwatne do okresu, stopnia oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prezes Urzędu, nakładając niniejszą decyzją ww. kary pieniężne za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, wziął pod uwagę, że kara ma: po pierwsze – charakter represyjny (nakładana jest za naruszenie ustawowych zakazów), po drugie – prewencyjny (ma zapobiegać podobnym naruszeniom w przyszłości i zniechęcać do naruszania prawa), zaś zagrożenie nią, czyli potencjalna możliwość nałożenia kary przez Prezesa Urzędu – nadaje jej charakter dyscyplinujący (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt: III SK 31/04).

Zdaniem Prezesa UOKiK tak wymierzone kary spełnią zarówno rolę represyjną jako sankcję i dolegliwość za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jak i prewencyjną, zapobiegającą ponownemu ich naruszeniu.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie VIII sentencji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 uokik, karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Ad IX. Koszty postępowania

Zgodnie z art. 80 uokik, Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. Natomiast w myśl art. 77 ust. 1 uokik, jeżeli w wyniku postępowania Prezes UOKiK stwierdził

naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Analogicznie - stosownie do treści przepisu art. 264 § 1 k.p.a. - jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia. Do kosztów postępowania – zgodnie z art. 263 § 1 k.p.a. - zalicza się (...) również koszty doręczenia stronom pism urzędowych. Postępowanie w sprawie stosowania przez Bank praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostało wszczęte z urzędu, a w jego wyniku Prezes UOKiK - w punktach I - IV sentencji decyzji - stwierdził naruszenie przepisów uokik. Kosztami postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa UOKiK ze stroną i w związku z tym postanowiono obciążyć Bank kosztami postępowania w wysokości 45,50 zł (słownie: czterdzieści pięć złotych pięćdziesiąt groszy). Koszty niniejszego postępowania Bank obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie: NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 uokik w związku z art. 479 (28) § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od daty jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie IX niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 479(32) § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 264 § 2 k.p.a. w związku z art. 83 te same ustawy, przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodniowym od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

z up. Prezesa UOKiK
Łukasz Wroński
Z-ca Dyrektora
Departamentu Polityki Konsumentekiej

Otrzymują:
1. **Pani Dorota Felker**
pełnomocnik PKO BP SA
PKO BP S.A.
ul. Puławska 15
02-515 Warszawa

2. a/a